

MULIJIN RUŽ

Vule Žurić

*Rukopis je lepa smrt:
svet postao sjajan širi se
i zauvek zgara jedan svoj kut.* 158

Valerio Magreli

*Muliji su mnogi otišli, a muž joj je umro. Vidio sam ga jednog dana, autom je ulazio u dvorište. Auto je ostao parkiran ispred zgrade. Počeo je rat. Mulijin jedini preostali sin je auto izvezao na ulicu. Po ulici su pljuštale grana-
te, Mulijini šamari su pljuštali po njegovom licu.*

Dječak je uživao u ratu. Sve zalihe hrane je razdijelio komšijama. Kasnije smo u mraku, bez struje, stajali iza polupanih prozorskih stakala i slušali kako moli Muliju da prestane da ga tuče.

Mulija je ostala sama. Dječak je otišao u Štab i tamo ostao.

*Padale su velike kiše. Pod Mulijinim balkonom nalazila se garaža. Vo-
da se zadržavala na krovu garaže.*

Ljudi su tih dana vodu točili iz neba.

*Mulija je izašla na balkon, zavitlala užetom za čiji je kraj bila priveza-
na kanta. Kanta je pljesnula o površinu garažnog jezera i napunila se. Mu-
lija punu kantu izvuče na palubu.*

*Isplovila je u zalazak sunca, meso galebova ostavljajući momcima sa
dokova.*

POTOP

Mrazom ištipana zemlja kao da uzdahnu pod tupim sjenkama njihovih stopala.

Čutao je, ali cimanje precimanih vrata stojadina i sve jače ljuljanje blatnjavih porđalih kola odškripnu u cvilež.

— Ode, pa to ti je!

— Neće da valja.

Nit njihovih pogleda omlitavi u baricu mutnog sunčevog lika, na krovu krntije.

Na raskršću, bolesno vozilo skrenu ulijevo, pored dućana pred kojim su molile lade karavanke, a kroz staklo izloga bestidno buljili sedmooki vijenci. Niz ravnu ulicu stušiti se još jedan bijeli kombi, urlajući zbog bola koji mu je nanosilo rotirajuće svjetlo, zariveno u krov.

160

Majka je bila toliko starija i šira i da nije bio tako mlad i tanušan, ne bi prošli ni jedva kroz okvir koji su u svijetu dvije dimenzije sazidali nedavno podignuta pekara spremna na bdjenje i ruševna prizemljuša blijedih cigli čiji prah, uz srću i smeće, vrebala unaokolo. Gotovo se provlačeći kroz zjap izvitoperene sporedne bolničke kapije, mladić zvirnu u mrak sklonjen u dalje uglove pišačkom namočene stračare. Za to malecno vrijeme otkako su ih kroz tmurno staklo SUR-a preko puta suvonjave ulice gledali bifedžija i bifeaši — potežući roskastu maramicu i sklanjajući je s blijedog lica — ona je odlučno postajala starica.

Uzdahnula je i prije nego što su se iskamčili iz bolničkog kruga i prije nego što su, nijemo sumnjajući u čvrstinu masnjikave zemlje, odabrali kržljava leđa betonske staze koja je od glavne bolničke zgrade stizala do Dječijeg, Infektivnog i Plućnog.

Frknu još na izlazu sa odjeljenja kad mimo njih, klompama dirkajući svaku drugu, ponekad i svaku treću stepenicu, odozdo prođipa doktor sa kojim je i juče pokušao da razgovara.

— Ne zove se on Mirko.

— Vaš otac...

— Ko?

— Biće Mirkec dobar, samo još koju nedelju i...

Po ko zna koji put najtiše je prišao vratima iza kojih je, prekjuče, zatekao čovjeka u bijelom mantilu i silu mumljavih životinjki što vilene po ekranu kompjutera, dok se u dnu slike broj hitro peo ka 10.000.

— Idi, vidi ima li ga!

— To morate doktora da pitate.

— A supice domaće, sestro, smije li?

Kratkokosa buca je blenula u listu, vješto sklonivši pogled sa lica koje je htjelo da i bradu izvuče ispod navlake za nekako isto smršalo ćebe.

Iz pokunjene slavine kapnu suzica.

Nad lavaboom koji je uporno masni zid vukao ka krevetu u kom tone očevo tijelo, u mrenom prljavosti presvučenom ogledalu on i majka tražili su prošlost.

BLUZ TUPE POGAČE

Jeknuo je, ali tiše od Japancakorejckoreanca koji — ubacivši tri ranca u stomak neuhranjenog autobusa u čijem se sumraku šćućuravala još prije rata smežurana guma — skoro dreknu od bola. Glavom je dobro (loše) roknuo o rđavi poklopac.

— Pazi, 'bem ti tintaru!

Žutać se ni ne nakloni. Češugajući nafrakanu sony kosicu ode uz basamake autobusa.

— Vuksane, 'oće l' zadnja desna izdurat?

On opet jeknu pa priđe deliji u pernatom gunju koji mu, i dalje stojeći u pauzi žutih rešetki stanične ograde, okrenu leđa sa kojih se zaokrugli natpis "Eurosport", pa se fer i korektno skloni u stranu i ručerdom ka autobusu usmjeri ulijevo nahere-
nu baku.

— Ja...

— Ček, gospoja, ne navaljuj — naredi, ali joj umah i trgnu jedvitu dršku kariranog cekera, pa se žena ispravi i krete nazad ka kapiji, kuda je tegleći njene herave skule upravio Vuksan.

— Šta s' me pit'o?!

— Ali, molim...

— Ček, bona, stani, bre, aman-zaman, uh!

— Zadnjadesna.

— Šta?!

— Ali...

— Zadnjadesna.

Sve troje i dva Japancakorejckoreanca šljegoše pogledom.

— Cccc!

— Izduraće.

— Ali...

Ceker je sve jače privlačio opušcima spečen asfalt perona i Vuksan ga brže-bolje hitnu u sumračnu tibu autobusa čija crijevca zakrkljaše, pa rancijapanci, cekeršme-ker i još poneki prtljagmutljag zadržtaše od putne groznice.

— Izduraće — ponovi on, pljuvačkom plaknu vilicu, pa jeknu.

— Oćemo l', matori?!

— Ne zov' me takoc.

— Ali...

— Nema tu nikakvo ali, gospoja, već trk u avtobus, pa da se već jednom kreće — reče mladić kome je Vuksan maloprije priprijetio.

On Japancimakorej cimakoreancima na stranom jeziku pokaza glavom i rukama da se penju, šutnu zadnjudesnu, krete da šutne i Vuksana koji jeknu, uđoše u hri-pavo kljuse, Vuksan mahnu onima što su im mahali sa perona i iza žute ograde.

— Eh, ja — gotovo ječeći reče Vuksan i onda poče da se treska zajedno sa ostalima, uključujući i pokrenuti autobus.

— Kukukudaćemomo — istrese pod šoferšajbnu mladić, povlačeći neke poluge, držeći se za volan.

— Papa zazazaza Beooooogradradrad.

— Jooju n jotnjotnjota, pitam kuda da krenem — nastavi mladić donekle mirno, jer se donekle smiri i vozilo.

— Pa, kuda moreš?

— Okolo il' preko?

— Okolo.

— Ih?!

— Jašta. Ožeži!

— Okolo?!

— Naokolo.

Mladić klimnu glavom, nogom klimnu gas, naheri brk, a Vuksan ga smrknuto upilji.

— Pun si pošalica ko moj orman vješalica.

— Šta je sad, matori?

— Ne zov' me matori!

— Šta ti sad nije potaman?

— Pa, jesi l' me pita' kuda?

— Pit'o.

— I je li ov'da okolo?

Vozač klimnu onoliko puta koliko klimnuše i Vuksan i putnici.

— A jebem ti rupe, da ti jebem! Eto, vidiš, nije trebalo krenut' ov'da, put je u rek'nstr'kciji.

— U čemu?!

Vuksan se diže uz ječanje sjedišta i krenu niz autobus koji se pentrao uz obronak.

— Karte na pregled, moliću lijepo!

Uskoro se klanjao na sve strane, pa mu na kraju, uz ječanje i gužvanje dnevnih novina, glava ulegnu u olinjofucanu bundetinu.

— ... i trista kaplara te jebalo, da te jebalo! Mene s' naš' o vatat na usponu, majka ti u grobu nahero počivala!

— Pardon, gospoja — reče Vuksan — ali kad sam već o' đe, daj der biletu!

Ona u srce tame krenu oprstenjenim zanoktičavim u boju đuveča omalanim spletom prstiju i noktiju. Otamo zbavi lisnicu kojom, vadeći papir, zamahnu i raspali Vuksana mimo njonje koja ovog puta klonu u susjednu kesicu ribljeg peciva.

Nakon sažvakavanja ulova on kašljucnu, čime bi ovjerena valjanost i gospodičnine karte. Vlasnik kesice ribica, međutim, ne skide pogled sa konduktera. Krckao je žrtvicu po žrtvicu, mrvio po svetom platnu uniforme i gledao li gledao.

Vuksan salutira, ali uvijanje krtitije po zvrku krivine dobi na intenzitetu, pa se pozdrav narodnoj miliciji pretvori u šljagu kojom žvajznu jednog od one trojice.

— O?!

Japanackorejackoreanac je držao dlan na mjestu malopredašnjeg šamara.

— O!

— Šta mi tu ojkaš?! Nije namjerno, a i...

— O!

— O?!

— O!

Na tome se razgovor ne završi.

— Tikit, bite!

Sirotan drugu ruku uperi ka sjedištima s druge strane prolaza.

— Gracija vulevu.

Posljednji slog Vuksana odnese sa sobom ka šoferšajbni, jer prevoj ostade za prljavim staklom iza sećije. Ni oklembešeni rukav nećijeg kišnog mantila, koji mu pruži pomoć sa mrežaste potkrovne police, ne spriječi Vuksanovo sručivanje.

— O, matori!

— Ne zov' me više matori, jebem ti olala!

Diže se i krete uz autobus.

I sve je bilo lijepo, uključujući i zaravni na promičućoj okolini, dok Vuksan ne pristupi prijestolu sećije na kojoj je, poduprt štakom, prišrafljen kapom, truckarao grumen velikog rumenka.

— Kartu.

Vuksan je, istina, bio niži i na sećiju se dospijevalo uz stepenik-dva, ali da ga onaj ne vidi, već da pogledom luta okolicom, bješe gotovo neizvodljivo.

Zato Vuksan ponovi molbu, onda je izgovori kao zahtjev, da bi na kraju počeo sa prijetnjama.

— Šta hoćeš, bolan?

— Neću ništa. Samo mi daj kartu da je dav' dim i završ'li smo.

Rumengrumenov pogled zapluta po vještačkom jezeru obližnje prirode.

— Alo, ej, prika?!

— Šta hoćeš opet?

— Neću jopet, 'oću bilet, pa da smo kvit!

Bus hrupnu u krupnu rupu.

— Ooooooooookukumenejaomene!

— Eto ti ga sad!

— Ojaoooooooooožalosnamimaaaaaaajka!

— Ama...

— Menevakogdamitražikaaaaaaaaartu!

— Tebe...

— Invaliduminulogarataaaaaaaaa.

I autobus dreknu najžalosnije što je mogao i stade. Upuvaže se i prednja i zadnja vrata ka kojima krenuše sve bliži koraci. Pred i pod obojicu stade vozač.

165

— Matori...

— Ne zov' me matori!

— Koji vam je kurac vama dvojici?!

— Nema kartu.

— Matori...

— Ne zov' me...

— Ne govorim tebi.

— Poštujem!

— Mojaranoljutaranoooooooooooo!

— C.

— Eto, jes' vidijo? Nema š njime zdogovora!

— Drž' ga, Vukso!

Ovaj poslušā mlađeg kolegu, ali kao da još jednom uhvati onaj kišni rukav: ponovo pade, ali sad i ispade pred vozača, držeći u ruci ruku.

— Aaaaaaa...

Trčao je mašuć onom rukom, a onda se vrati, sam.

— Āe mi je ruka?

Vuksan uradi seriju jeuka.

— Ruka, Āe mi je?!

— Hoihaijoujou!

Sva trojica Japanacakorejacakoreanaca su uz viku pokazivali ka plićaku jezera. Proteza je plutala, a onda, uz pucanj, potonula.

— Uoiii — viknu trojka.

— Karate, kuš!

Izbečene oči šarenokosih gubile su na kosini, baš kao i policajčeva šapka koju nije uspio da namjesti u hodu, sišavši na prednja vrata, odakle je oprezno prišao incidentu.

— Ko mu je upucao nogu, reče u nastavku istražnje radnje.

— Ruku, družo organ.

— Ti, kondore, da si začepijo!

Vuksan odmahnu rukama i šmugnu iz gomilice okupljene pred zadnjim vratima prileglog autobusa.

— Nije niko pucao.

— Pa, vozačiću, pametnice, ako niko nije pucao, kako je onda noga poton'la?!

— Ruka.

— Dobro, gospoja, je l' sad važno je l' ruka il' noga?

— Ali...

— Važno je da je ista poton'la jer je neko pucao u nj.

— Ali...

— Puknula je zadnjadesna — reče vozač i šutnu mlohavu gumu.

— Ona pucala?

— Amanisamjaaaaaa — zatuli starica, jer je policajac i dalje piljio u nju.

Na kraju, on odmahnu ručerdama i odleti do Vuksana koji je ječao zamarajući pogled mirnom površinom jezera.

— Što ječiš, bolan ne bijo?!

— A, moj organu, đe da ne ječim? Bacih čo'eku protezu u vještačko jezero.

— I još je upucaše.

— Koga?

— Nogu.

— Ruku?!

— Dobro, de, ruku.

— A ko je upuc...

— Naka zadnjadesna.

Vuksan šmrknu hraknu šmrknu i vrati se među narod koji ju je šutirao, pipao, drmuckao.

— Gotova.

— Gotova, matori.

— Ne zov' me...
— Što da te ne zovem, kad si mator. Uostalom, sutra ideš u penz'ju!
— Ja u penz'ju?!
— Štaćumenekukuruku — zaplete se o Vuksanove noge dok je sustizao zapućenog vozača.

— Ja u penz'ju?
— Ujezerucarevome...
— Matori...
— Ja da...
— Jadamogabezrukoga...
— Tišina dole, nemoj da t' i drugu iščupam — dreknu vozač startujući motor.
— Meni...
— Umukni, invalidu nijedan — na vozačevu dreku svoj glas nakalemi Vuksan.
— Izvinite!
— Ćut'!
— Ali...
— Gospoja, zar ne v' diš da se raspravljamo u otežanim uslovima. 'Oće u penz'ju da me očeraju.

167

— Ali...
— Alibabe ti i četeres razdvojnika, šta o'sš?
— Ali... ja sam samo htjela da pitam ka' će pauza.
— Onimenimojurukukuku!
— Ama, bona ženo, a šta smo sad rad'li?!
— Ali...
— Evo — sjeti se vozač, dok su se mimoilazili sa blindiranom kolonom humanitaraca — ako drug organ kaže da propi...
— Sveca mu, pa organ ost'o!
Vozilo se ukoči od straha.
— Zaboravimo čo'eka najezeru.
— Jaokukuruku...
— Ćuti više, jadan ne bijo!
— Ćutite i vi i vozite nas već jednom u tu kafanu — dreknu kroz novine ona zbundana.
— Ama, gospođo draga...
— Jebi si mater, mali, znaš! Dosta mi je i tebe i ove matore drtine, drkenjate nas već ihahaj...
— Ihahaj — ponovi, uz smiješak jedan Japana...

— Ihahaj — utvrdi gospođa Ali, vraćajući se na mjesto.
 — A organ?
 — Pusti, Vuksane, vidiš da građane boli kara...
 — Karađorđesvetisavo...
 — Savina birt'ja je za dva kilometra.
 — Jes — potvrdi matori nakon kilometra i devetsto metara.
 — Za osoblje voznog pred'zeća, vazda ima i sarme i đuveča!
 — E, Savo, svaka ti čast — reče vozač kad uđe i zatvori varata, pa smrktaj ne mogu zbrisati niz drum, u muljavo podne.
 — Nego, je l' đuveč na masti?
 — Moj Vuksane, kućo stara, firma časti!
 — Njemu đuveč, meni sarmu, nego da nije svrać'o Đuka organ?
 — A šta će vam on?
 — Fali im ruka.
 — Šta tu može Đuka?
 Odškripuckaše vrata i smrktaj ponovo proba da kušne, ali ga ruka posred čela...
 — Đuka!
 — Ruka!
 — Đuka!
 — Ruka!
 — Ama — ošamućenom smrktaju čak je i prijalo kad Đuka trećom rukom zalupi vrata — da je najezeru bila bura, ni šnjura mi ne bi pomogla da je izvadim. 'Vako... a đe je onaj?
 Smrktaj prebljedi.
 — Đe je, ponovi policajac.
 — Ama ko?
 — Vukša, već sam ponovijo! Đe je šljepi putnik?
 — Ali...
 — Đe je šljepi?!
 — Ama, man' se izražavanja i reci već jednom, koga išćeš?
 — Brate i sestro, Savo, kućo moja i vikendico, š nama je u voz'lu bijo jedan bes-karte.
 — Pa to je taj, s rukom!
 — Patojetaj, patojetaj — ukrevelji se policajac. — Ali, đe je?
 — Ali...
 Đuka joj priprijeti protezom.
 — Ost'o je na sećiji.

— Za mnom!

Vuksan jeknu, odmotanu lisku kiselog kupusa urola natrag, ušuškavši filu. Svi pođoše, smrktaj uz drhtaj pogleda kroz otvorena vrata, odmahnu, pa se ustremi na otoič poslužene đuveče i sarme.

— Nemaprstaibolemekrsta...

— A đe je prst?

— Đe prst? — obnovi pitanje Vuksan.

— Prst?

— Prst.

— Pssst!

— Pssst — neko obnovi molbu.

— Jedva sam živu glavu od nemani spasao — poče Đuka.

— No money?!

— Šaraf ju bič!

— Vid' matorog...

— Ne zov' me...

— Pssst!

169 — ... Vidim ja, nije to neka naroč'ta dubokoća, pa velim, Đuka, jes' da nijesi u obavezi, jer služba ti stupa na dužnost uveče, ali probaj da spaseš tu nogu.

— Ruku.

— I tako, pri'vatim obližnju pritku, džarnem vamo, džarnem tamo i... i... mic, po mic... nabodem nešto tvrdo.

— Auuu!

— Vide l' vraga!

— E, moj Vuks, tek ti tu ponastane dramaturg'ja! Obrni-okreni, dovučem je do pred noge, obu'vatim je za butku i mislim se, tuj si!

— Boga mi, mašala!

— Al', nije šala, nisam je ni do koljena izvukao, a ona, ooop, pođe nazad.

— Kukurukumojuvuku!

— Vučem ja, vuče on, vučem ja, vuče on, vučemjavučeon...

— Ama...

— Ko vuče?!

— Som!

— Grom ga spalio!

— Ribet'na ko avijonska bomba! Ama, veća. Vuči-trg, vuči-trg, 'aj tamo-'aj vamo, drž-ne daj, elem, na kraju njemu osta prst, a ja se pozadinom dočepah obale. Evo, još sam blatnjav.

Ovi što su ga slušali odozada, zamlataraše dlanovima po blatom vješto maskiranoj službenoj vjetrovci.

— I gladan — doda tiho — da ga svi čuju.

— Za spasitelja, duplo i fraj!

— Svaka čast, Savo, 'rišćanski je!

Riskantski je bilo tako sit i trom provući se pored svih koji su se vratili, ali smrktonja je znao da tako zrelu priliku za kidavelu neće imati do narednog i neizvjesnog vozačkog intermeca. Šmugnu pored Vuksana, koji je već krenuo da zatvori vrata, i uspuza u autobus gdje zateče utučenu bundu i dremuckave žutuckave, koje prodrmaše tek na granici.

— Dobardanimalkoštheadaprijavi?!

Ništa.

— Pa 'oće l' neko ikad reć', evo, družo, našlo se nake robe, pa ded' pregledaj i carini. Jok! Ono svi ćute, a ko zna šta — namignu — ovamo nosite.

Na carinika niko nije obraćao pažnju. Jedino mu Đuka namignu kolegijalnokolokvijalno, dok je smrktaj drhtao, strpan pod sjedište u dnu kola. Kada zabumbulaše koraci službenih cipela, skvrči se najviše.

— Ti...

Pomisli da mu je odsvanulo i taman krete da se objelodanjuje kad sa sećije stiže kukanj. 170

— Ti, ti, šta si se tu smlohavijo?

— Kolega!

Carinik namah postade osvrtnik.

— Da, kolega?

— Riječ je o invalidu. Imali smo incident itede.

— Itede, itede, a oklen pa ovi, da nisu i oni...

— Oni su ti trapisti — objasni Vuksan.

Smijeh puče ko put pred njima, kad ih pustiše preko.

— E, moj Vuksane... trapisti! Hajd' da si rek'o trasvestisti, pa da ti se ne smije ovaj silni narod.

Vuksan je piljio u put.

— I sad mi kaži da nisi za penzije!

— Ama, čo'eće, oklen ti to za penz'ju?

— Rek'o mi juče Neđo.

— Onaj buljavi?

Vozač klimnu glavom.

— I šta je rek'o?

— Rek'o mi da t' ne govorim.
— Šta da mi ne govoriš?
— Pa to, da si od sutra u šturcu.
— Ama, biće on u kurcu!
— Tako mi je rek'o.
— De stani der, eno čo'ek 'oće da uniđe.
— Majstore, kao da ti je zadnjadesna otišla — reče ćelavi džemperaš kad vrata završise upuv.

— Znam, sa' ćemo u garažu, ne brigaj!
— Ama, ne brigam ja za vaske.

Vuksan se s tolikim ljutim žarom zagleda u uđošlicu da ovaj, ne želeći da rizikuje paljenje i plamsanje svog mustrosložnog džempera, krenu niz uski prolaz.

— E, vala ću da pitam tog buljubašu je l' to neka šala, ili me to neko zajebava.
— Pitaj m..., evo, neću više da te zovem matori, je l' u redu?
— Ama, zovi me kako 'oćeš, ja s takvima ko što s' ti nemam šta više pričat.
— E je l' tako?
— Jes'.

Vuksan krete da onom naplati kartu, a vozač naglo zakoči i starac pade. Dok se dizao i dok je autobus ponovo kretao, učini mu se da u samom kraju kabinčuge, nadomak sećije, vidi nešto. Čelo mu se smrknu.

171

Uz put se, poput blata na čizme, lijepilo neko veliko naselje. Iz tog stiskavca skrenuše u dugo i široko dvorište.

— Svi napolje!
— Ali...

Smrktaj ostade. Odvezoše se iza hangara.

— E eno ti ga Neđo, pa ga pitaj — ću kako vozač govori.
— E, vala i 'oću — reče kondukter.

Vrata krtije bila su otvorena, ali smrktaj je oklijevao.

Pod stogom jedvadržee lampe oklembesene na vrh izborane tonuće bandere stajali su putnici.

— Najzad — reče neko kada se u njih napenališe dva velika fara.

U prozorima su, sem svojih odraza, nazirali smračenu krajputninu. Neko upita za konduktera.

— Ot's'o u penz'ju, promrmlja vozač.
— Ojnamakukusvima...
— Ali...

Žučili su mučili.

Oni su ovo putovanje shvatili sasvim drugačije.

U ZMAJEVOM GNIJEZDU

Kap crnu iz rane.

Sa grudi na stomak, pređe preko tri vodoravne paralele, tik iznad pupka, pa ka-
nu na zid iškraban sivkastom molerskom mustrom.

Još jedna kap pođe niz tijelo, ali Brus Li nastavi da gleda u jedanaesticu na-
smijanih muškaraca od kojih su šestorica stajali, petorica čučali.

“Svih petnajs’”, rekao mu je juče Elvis i počeo da maše rukama. “Ovako!”

Zamahivao je i nogama, landarajući prljavim pertlama pocijepanih “šangajki”.
“A onda je liznuo krv i počeo da se dere.”

I on dreknu najbolje što je mogao. Tresnu ga šamar.

“Jesi ti lud od jutros, šta ti je?!”

Dobi još jedan šamar i nastavak materinog kreštanja.

“Hoćeš oca na spavanju da ubiješ, a?!”

Hrkanje s kreveta pod posterom “Zvezdinog” šampionskog tima ipak nije pre-
stajalo.

Prije nego što ustade, kažiprstom dotaknu Lijevu znojavu posjekotinu i liznu.
Kišnica.

Otvorio je već odškrinuta vrata, ali odmah okrenu leđa blatnjavom dvorištu. Is-
pod mušeme koja je prekrivala sto gvirnu materina glava, zatim se probiše i rame-
na. Ona ustade pa uzdahnu, a on kleknu i nestade pod stolom. Upuza u klozet i sta-
de pod ogledalo. Stojeći na izvrnutom laboru, isprobavao je pogled Brusa Lija.

Ispuza i na stolu nađe četiri paketa šibica.

“Pokvasiće mi se.”

“A ti pazi da ti se ne pokvase.”

Opet širom otvori vrata. Dvorište se blatom uhvati za krmeljav očev pogled.

“Vidi kako pada.”

“Staćé”, reče otac.

Kapi su potapale njegov glas. Samo se kiša čula u pustim redovima tezgji buvlja-
ka stisnutog uz leđa željezničke stanice.

“Nema nikog da kupi ništa.”

“Kutije su se skroz smočile.”

Elvis uzdahnu.

“Šibice, šibice, ‘ajmo, šibice”, opet je probao da viče. Upita Elvisa za školu.

“Otkud znam. Idem opet kod burazera, da gledamo video.”

Debela žena na biciklu prođe.

“Gledamo Čak Norisa.”

“Ih, Brus Li ga je razbio.”

“Nije!”

“Jeste, razbio ga je. I opet će da ga razbije!”

“Kako opet da ga razbije kad je mrtav?”

“Brus Li je živ!”

“Zakuni se!”

“Mrtve mi sestrice.”

“Da bog da ti sve crklo ako lažeš!”

“Važi.”

“Lažeš!”

Počese da se gurkaju i paket šibica završi u bari.

“Evo ga onaj.”

“Pazi, stvarno. Džukela.”

Priđe im dječak, nešto viši od njih dvojice.

“Šta to brljavite?”

“Skini nam se. Radimo.”

Džukela iz džepa “adidasove” trenerke izvadi cigaretu.

“Balavi, daj mi šibicu!”

I Elvis je ćutao.

“Ako ćemo tako”, reče dječak sa cigaretom u uglu mokrih usana, a onda zgrabi paket i jurnu ka stanici.

“Stani, stani, vrati mu!” vikao je Elvis, a on je već trčao po barama, zatim po blatu, sve dok nije izbio na peron kojim je, ka nasukanom šinobusu, odmicao bjegunac.

Što mu je pred očima bilo više suza, sve sporije je trčao. Džukela je bio nadomak šinobusa.

Tamo je stajao neko, sitan, a kada Džukela dođe do toga, pade i ostade da leži na uskom peronu.

“Brus Li, Brus Li”, dernjao se Elvis iz daleka.

Dok je prilazio, slušao je Džukelino zapomaganje.

Na peronu, kraj šinobusa, stajala je kosooka djevojčica. Osmjehivala mu se. U rukama je držala šibice.

“SLABO VEROVATNO”

Kroz staklo vrata visokih frižidera zatitra neon.

“Milka?!”

Dozivanje zatrpa malu samoposlugu.

“Eeeeej, Milka!”

“A”, šapnu djevojka koja je zavaljena u kamp-stolicu, kroz izlog, gledala ka suncu.

“Došla struja, hoćemo kaficu?”

Milka zagrgolja klompama i priđe pultu sa kog je dvjema nulama, kroz izlog, blenula električna registar-kasa.

“Jesi li stavila vodu?”

“Jesam.”

“A je li imamo cigarete?”

Druga djevojka stade pred kasu. Sa namazanih usana spade dim.

“Koje su?”

“Rečne.”

“Drina?”

Djevojka zavrti okruglim licem. Minđuše zazveckaje.

“Morava?”

“Nije.”

“Zeta?”

“Ta je odavno presušila.”

“Pa koja to još reka ima ime duvana?”

“Monte Karlo!”

Vrata samoposluge kvrcnuše i pred kasu stade ćelavi u kratkim pantalonama.

“Dobar dan.”

“Izvolite, komšija!”

“Hleba”, reče zagledavši se u praznu policu iznad koje je, na bijelom univeru, narandžastim slovima pisalo HLEB I PECIVO, “nema?”

“Nema.”

“Pa vidali ste se, dolazio je.”

“I?”

“Daj mi još jednu!”

Milka u lice kasi izbaci novi dim. Kada je jedna starija žena na pult stavila dvije pavlake, kasa pokaza 9,80.

“Sparina je”, reče kasnije jedna od njih dvije i širom otvori vrata samoposluge.

Napolju, iznad zgrada, topola, iznad puste ulice, parka, gore, umjesto neba, visio je gust crni dim, nalik na široku lijenu rijeku čiji je izvor u pogođenoj rafineriji, odmah iza posljednjih kuća prigradskog naselja. Obale tog dima bjehu sivkaste, a u daljini, iza zgrade u koju se spustilo sunce, rumenilo se nebo.

Nebo Monte Karla.

GOLO NEPCE, SUVE OČI

Ma koliko da su sitne — jer dijeli ih parking, ulica, klimavo popločana stazica, krezavo stepenište i ispipano prozorsko staklo u koje je skoro utisnuo nos — ona zna pogled tih glava i pita se šta biva kada noću automobil naiđe na krivinu zaobljenu zidom; da li se dugo svjetlo zgusne, ili (misli mu, ko gume sputane kočnicom, beznadežno škripe) još jednom postaje “opasno po život”, kako je i juče pročitao iz parkiranih kola što nažmiguju kocki trafoa, pod tim glavicama.

Pilji u mrtvačke glavice i najzad se otiskuje, s nosom u prozoru, ka pučini po kojoj vjetar šutira crvenu zastavu. Duva baš jako i prije nego što u glavi sa čijeg čela klizi kap znoja uspije da uporedi glavice sa metalnih vrata i glavu sa gusarske zastave, u potiljku mu zalandara zvuk nalik kuckanju.

177

Nos mu krete za načuljenim obrvama.

Između tri zida, gdje se mreškao sumračan vazduh sobička, kuckati je mogao samo sat. Htio je da nađe sat, ali žmirnu i onda sasvim sklopi oči da bi se prisjetio svjetala i Furdinog uzdaha nakon što mu je juče, dok su parkirani pritiskali svakakvu dugmad, priznao: “Kola su ti, bolan, ko čo'ek!”

Dugim pogledom, kao kad po pučini tražiš jarbol i zastavu na njemu, nosa utisnutog u prozorsko staklo, opet upilji u glavice.

Koliko je bio dugačak taj pogled, toliko je trebalo da se kuckanje sa potiljka, preko rijetke sijede kose prebaci na čelo, sa kog je mimoišavši nos, nijemo otpala ona kap.

I prije nego što pahulja znoja tresnu o desni palčev nožni šumarak, kuckanje mu s čela zaskoči pogled, odakle se lako dokopa trafoa.

“Kvar, kvar!” reče, jednom tiše, a kad nos odvoji od stakla, glasno. “Kvar struje”, doda, ali čim pritisnu prekidač — vazduh pobljedi.

“Ima”, šapnu i gnjurnu u tamu predsoblja koje se suzi čim oblačna svjetlost ne-
jake sijalice poškropi zanijemeli parket, mokasinke i gumene čizme, tronožac posjednut izlajpjelim “Blicom” i ogledalo u kome je bio još neko.

Vrhove čizama je mogao da nazre samo ako se dobro nagne i nos, već naviknut, prisloni uz staklo ogledala. Upravo otud, iz nosate tačke, skanjivao se nevisok, nevi-

tak, nekosmat čovjek. Trgnu se, ali pokret pretvori u pribran odmak, kako bi, mislino, pažljivije uočio zakonitosti dezena kratkoruke raskopčane košulje.

Ipak se trgnu kad dreknu.

“Gaćeeeeeee!”

Viknuše, jer s obe strane stanjenog ogledala, u obe prostorijice, leđima okrenuti trokrilnom prozoru iza kog je uporno kuckalo, ck... ck... ck-ck... ck... ck... ck-ck... stajao po jedan, u gaćama, koliko kratkim toliko širokim.

Gaće ogledalcu pokazao je tur, te bi on, da je htio, vidio kako se ovaj opet primakao prozoru, pa ne zna da i onaj gura nos u staklo.

“Evo Anđe”, viknu, koliko mu je priljubljenost dozvoljavala.

Ulicom je, na štiklama, prolazila Anđelija, a njemu pogled opet stiže do tačke onomadnog upiljenja. Nakratko, bjehu tu i Anđina bedra, ali kad taktakanje ode, on uprkos šuštavom kruženju njenih stražnjih polulopti nastavi da pilji u razjašnjen zvuk.

“Sveca mu!”, šapnu, a dah mu jedva orosi staklo iza kog su, nad krezavim stepeništem, klimavo popločanom stazom i ulicom, na parkingu, kroz zadnje staklo i šoferšajbnu, ckckali brisači.

“Sveca mu!” reče glasnije i šmrknu, izmaćući nos iz stakla.

“Sveca mu!” viknu i mlatarajući rukama počeo zvrndati toliko da zunzara što je cijeloga jutra lunjala zagušljivim sobičkom pređe u hodnik i sleti na ogledalo. 178

Dobar potez, jer sobičak naročije misli koje (pošto mu nos, rutinski, još jednom sleti na prozorsko staklo) brisači, ckc po ckc, izbrisaše. Pogled mu opet postao prohodan. Izoštri ga, zaškiljivši, do niti koja odoli mahanju brisača i stiže do metalnih vrata trafoa.

Pod mrtvačkom glavičicom, baš kao pri dnu crnih zastava, dvije bijele oglodane koske isto su ckckcale.

“Ck... ck-ck... ck... ck-ck”, mrmljale su, da bi na kraju rekla, ili je on to pročitao, “Opasno po život!”

Zazvrnda, ali ne ko bez glave, već tromo a sigurno, dišući ravnomjerno, u ritmu brisača. Tamo-vamo škripahu mu oči.

Pogled mu je upadao u hodničić, kačio se za jakne, kačket, maramu i džempere, bliže kvaki ulaznih vrata, kroz čiju špijunku niko sa praznoga stubišta ne posmatra zabezegnutog gaćoklatog unezverenka.

Muva je, međutim, nakon zvukova borbe koja se tamo, u sobi, po svoj prilici odigravala između zvrndova i ormana koji više nije škripao, morala da se suoči s pobjednikom.

Gledale su je babuskare.

Zakorovljenih nožnih listova koje namah progutaše gumene čizme (pod sjenkom suknjetina u cvatu), muškobanjastih kratkorukih košulja iz kojih ručerde čvorovatim šakama, pod bradatim bradama, mrse okrajke plačonosnih marama... baba se skoro dodirnuše nosevima.

“Džemper!” povikaše. Sa onih kukica očas ubraše po jedan.

Vuna prekri i posljednji karčić košulja, lupiše vrata, ne nastala muk.

“Ck... ck-ck... ck... ck-ck...”

Muvino srce i dalje je žmirilo, a oči glavica s trafoa, kroz njihaj brisača, na smrt prestravi baba.

“Sva sreća pa obuh čizme”, pomisli na raskršću, brčkajući blatom uz zuj koji dobi roditelje.

Iza zgrade, na travnjaku, jurcale su kosilice, a neke prilike u znojavozelenim kombinezonima, jedva ih držahu za uši.

“Ode ona!” viknu kada se jedna otrže.

Zelembać je stiže, kleknu, pomilova, pa opet za uši. Toliko ju je stisnuo, da se od zujanja nije moglo čuti ništa od onoga što su, s obje strane trotoara, iz blatanca i barica, iza krpa i najlona, govorili preprodavci.

Zuj kosidbe kao kroz đevđir propusti poneko pitanje.

“Pošto košta?”

“Odakle si?”

“Da li primaš...”

“... jeftinije?”

Isjeckani pogledi još se i rasprhnu, jer jedna pomamljena kosilica gazdu dovuče do ivice blata, do samih drangulija, gdje stade i umuknu baš kod mušeme na kojoj su se crvenile farbe za kosu.

“Koji ćeš, baba?” nespremnu tišinu iznenadi mladić.

Pogled s poda skoknu do mladića, odskoči nezgodno i ode ka pijaci.

“Furda, Furda!” viknu. Za kreštanjem pođoše i gumene čizme.

“Furda, tu si!”

“Ja sam”, reče lelujavi zalizanko.

“Kosi...”

“Ama, ko si ti?”

“Furda!”

Vjetar snažno gurnu vazduh. Ovaj se spotaače zakačivši maramu.

Crno spade, osta samo glava.

“Maromoja, zar ti nisi tamo?!”

Furda rukom pokaza prozor dvospratnice spljoštene u blatu kraj pijačnih tezgi. Od tog upera zaljulja se zavjesa koja sa stakla izbrisa zabluljeno lice nevisokog, nevitkog, nekosmatog muškarca u gaćama i prugama što pužu ka kragni gornjeg dijela pidžame.

“Mile?!” zovnu ženski glas iz blizine.

“Mile!”

“Molim?”

“Dođi ‘vamo, pile!”

Krenuo je i za glasom, ali prvo za ckckutom, odmah potom i šmrkutom.

U kuhinji, pod goblenom, za mašinom koja je bockala pantalone, sjedila je jedna žena, dok je kraj nje, klateći se, nosom štepala vazduh druga.

“Drž”, reče prva i Mile se opantali.

“Moja Stano”, reče druga, a igla nastavi da bode. “Sredi mu ih, nek’ mu bar one potraju kad ja neću.”

Stana presta da šije, otpi gutljaj kafe, frknu, huknu i zavrti glavom. “Maro moja!”

“Svi su rekli, nema spasa! I travar je juče zavrtio glavom. Kiša pada, a ja plači. Furda me je vozio, čim su opravili svjetla. On privilego, a Furda i ja, ko lopovi, bjež’!”

“Moja Maro”, ponavlja Stana, a napolju, malo ranije, kaže Furda, dok dječak, sav zadihan pruža baki uhvaćenu maramu. “Stavi je, da se ne vidi da ćelaviš. Hoće, kažu, od tih lijekova.”

Sveza maramu i krete ka zgradi na kojoj onaj prozor ponovo prekri zavjesa.

“Maro!” zovnu opet Furda. “Maro, šta ćeš opet tamo?”

“Zaboravih pantalone.”

Zavjesa se naježi.

“Evo ga, dolazi”, reče nosa utisnutog u staklo.

“Ko?”

“Moj burazer.”

Ckckanje prestade.

Da se jecanje nije nastavilo, mogli su čuti muvu koja je vezla, s obje strane ogle-
dala.

“OTVORI OVAJ PROZOR, NEKA UDE SUNCE”

*Stavlja ruku na Mišelinu, Mišel stavlja svoju drugu ruku
na Pjerovu. Pjer stavlja svoju drugu ruku na Mišelinu.
Mišel izvlači odozdo ruku i stavlja je na Pjerovu.
Pjer sada izvlači svoju ruku i stavlja je na
Mišelinu.*

Hulio Kortasar, *Tajno oružje*

A početkom septembra, sve slabiji talasi nacrtanih vozova vukli su ka pučini Kontinenta posljednje hrpice turista, ostavljajući na obali prilegle rojeve opušaka i tek poneku strinu koja usirenim rukama lovi masnu salvetu što je od lakih kratkih suknjica ostavljen vjetar, poštujući zadate korake igre, nosi sve dalje od sendviča čiju upornu koricu (kikoćući se, jer debelguza je najzad trupnula pa, mašući mu, ski-či i valjuška se, skiči i valjuška) pljuvačkom zapljuskuje bljedokoži mršvako.

181 Naglo se smrknu, a nešto lagano oblo cmoknu me u čelo.

Između dječaka i mene, sem nogu moje žene, sada je lješkarila lopta u šarenoj šarenoj preuskoj košuljici pod kojom joj se stomak presijavao na sve strane.

Čudna je bila ta lopta, jer iako ju je zadihani mladić zgrabio, viknuo nešto ka kolu momaka i djevojaka što su mu mahali stojeći pod zidom (iza kog su, još od prvih dana juna, šetuckali gornji dijelovi ljudi i žena, dječiji potiljci, otečeni dušeci, premoreni suncobrani i krovovi nemuzikalnih raspjevanih automobila), a onda žestoko šutnuo — ona ubrzo leže na skoro isto mjesto, prethodno cmoknuvši moju ženu u guzu.

Poljubih je i ja u isto mjesto, a onaj mladić dotrča i opet udari šarenu debeljucu. Pade pred dječaka.

Ugleda je čim mu strina usirenim rukama preko plavokose glavice navuče prugastu majičicu bez rukava. Dječak stopalcetom rasprši pijesak, strina ciknu, lopta uzleti i bućnu na more s kog nam ostavljeni vjetar donese nekoliko kapljica.

“Brrr”, reče moja žena i ja je zagrlih kao što veliki peškir zagrlji žgoljavo derle kome su od neprestanog brčkanja usne pomodrile, a zubići mu cvokoću, cvokoću.

Koračajući asfaltom s druge strane zida pod kojim se odbojka nastavlja, odlazimo, tražeći po morskoj ravnici makar jednu opjenušanu glavu i nalazimo samo benaste galebove kako kljunom sijeku zgužvano ultramarin staklo.

Nešto srče, pred jutro, pljusnu i odozgo.

Kasnije, meškoljeći se u davno pletenim namćorastim foteljama, na terasi uzaludno krivimo vratove ne bismo li prvi ugledali sunce.

Prethodnih jutara, ono se sa vrha brda otiskivalo na cjelodnevno krstarenje nad morem. Samo su vozovi jutros došli i otišli, dok se oblaci prostiru svud po nebu, dajući suncu da tek na tren gvirne na nas kroz mutnu feredžu debelog najlona.

Vazduh je nježan i sitan, pa ga ne može udahnuti svako. Tu tananost, kasirka, u sumrakom dobro snabdjevenoj prodavnici, uz psovku odjevenu u lokalnu nošnju bez kape, zove "Uh, sparnosti!", a more, nad vršćićima crnogoričnih peripetija, kipuće i da nije tišine kojoj ne smeta ni šest muzika iz osam okolnih bifea — tandrakalo bi od mučnine.

Ovako il' u suprotnom smjeru projuri providno vreteno vjetrića. Nekome je potrebniји! Možda onima u brdu nad gradićem, po nepomičnim zaseocima koji se, eto, ne nadsijavaju, jer sunca još nema, pa zrikavci kao da cvokoću.

Nakon ručka — dok na stolu zijaju raspuknute smokve, a muve (ćerkice svjetlosti u avgustu) birkaju međ mrvama i kapima — deblји i staloženiji rođak onih vjetrića što ućarljaše u drijemež pogura iz sve snage. Postidi se kad prve lagane suknje, šarene protiv tmurnih ljetnih dana, odoše u vis, ka već vedrom nebu.

Od najlona ni traga.

Tek poneka ovčica oblačka pase tu i tamo, a pašnjak plav i more pod njim plavo; bar se nadamo, jer krećemo na divlju plažu.

Šetnja nikako da počne, jer nakon čekanja na prelazu kod autobuske stanice, bijele kao meksička kantina iz crno-bijelih vesterna, probijanja kroz špalir nezadovoljnih tezgaraša i ćutljivih tezgri, slušanja osam muzika iz osam okolnih bifea, nailazimo na nedovršene kuće zbog kojih moramo naokolo.

Sa mrke terašćine zalaja pas. Isti lavež se ćuo i kada smo stigli pod brdo ostavivši za sobom skamenjen put kojim se moglo na vrh velikog zelenog talasa, do tvrđave koju će, jednom, prekriti jezivi lik vode zagledan u nebo.

Sasvim pod brdom umeškoljio se široki kanal u ćijem je koritu kamenje ćutalo među konzervama, krpama, govnama, plastikom raznih oblika. Tek kada smo se spustili, kamenje zagrnjlja. Sve se ubrzo smiri.

Stajali smo pred tunelom kao pred nadgrobnom ploćom.

Na mjestu gdje spomenik stružu slova imena i brojevi vremena, mermerni mrak tunela boćkala je rupica svjetlosti. Krenuli smo ka njoj i nakon desetak koraka ja se osvrnuh. Rijetkim kamenicama poćašćeno smetljište, neizbrijano korito kanala, svježe frizure stabala smokvi, maslinjaci u daljini — sve je to tanjila navala crnine.

"Stani!"

Žena krete za mnom, natrag.

Vjetar ćućornu nad četinarima, neke ptice presvukoše plavet kliktom.

Nisam mogao da nam opišem moj jad. Probasmo još jednom.

Crno se nije micalo, pa sam ga na svakom koraku osjećao po sebi. Ne ispuštaju-
ći ženin dlan, počeh da visoko dižem stopala.

Slično hoda i neki dječak kroz visoku travu, šušteći nad njom umjesto odsutnog
vjetra. Kao taj dječak hodala je moja žena, u jesen, pod gnjilim pogledom ostarilog
sunca, preskačući visoke osjedile trave, dotičući poneki klonuli kameni krst, upiljen
u zemlju.

U središtu slike disala je, plitko, kapela. Svud okolo, pod sjenkom krošnji, lje-
škarili su matori grobovi.

Ona bi zastala između dva groba, gledala, a onda nastavljala da korača, polako
kružeci stazama i van njih, da bi na nekoliko trenutaka nestala iza kapele.

“Ne mogu da nađem”, reče prelazeći sa mnom ulicu, dok su automobili brisali
za nama trag koji je vodio do sporedne kapije groblja u kom se krio grob njenog de-
de.

I sada je do kraja stiskala moj dlan.

183 Ispod nas, pod stopalima i sandalama, pod kamenom pločom — voda se ljuskala
niz srozano stijenje.

“To je kanalizacija. Govna.”

Pazeći na svaki korak u tankom uskom putiću, pripijajući se uz nasukanog kita
kroz čiju smo utrobu prošli, da li smo mislili na prošlost?

Staza je već bila šira, a onda, pod nama prokrevelji šljunak i iz blizine, zabučka.
Uspentrasmo se uz bok tek zadjevojčene stijene i sa njenog trbuščića, pod suncem
koje nas je spazilo već na tamnom platnu tunela, vidjesmo more i odraz svijeta u
njemu.

TUMBSTONSKI OBLOG

Šejn nije volio nedjelju.

Nije naročito cijenio ni ostale dane u sedmici, ali, kako je znao da kaže Crni Rok, ponekad se, brale, mora i ćutati.

Šejnu to nije bilo teško. Mnogi su mislili da on ćuti jer je to dio njegovog karaktera, dok neki uopšte nisu poznavali Šejna. On, međutim, nije mnogo govorio jer je imao česte upale ždrijela. Jutros je boljka prijetila da mu se iz grla popne do čela, usput mu obori kapke na ionako krmeljave oči, zatim se sjuri do grudi, džarne mu dlakavi stomak, ščepa koljena i natjera ga da dan provede u krevetu.

Nema razlike između kreveta i vješala, rekao bi Crni Rok pa ispljunuo smoždeni duvan. Od obje sprave zaboli vrat.

Rulja iz saluna bi se na to proderala i za njihov sto, ili do njihovog dijela šanka, stigla bi još jedna flaša.

Flaša ne stiže, zamjerio je Crni Rok vlasniku lokalnog lista, nakon što je u "Zapadnoj slobodnoj zvijezdi" objavio reportažu o najomiljenijem stanovniku grada. Na pitanje šta to, onda, flaša radi, Crni Rok je otpio dobar gutljaj, digao se i prije nego što su se vratanca zatrmboljala za njegovim širokim leđima promrmljao nešto nerazumljivo. Svi su se ipak smijali, onda se smješkali. Šejn je za svojim prijateljem izašao u noć.

Obična psovka, rekao mu je Crni Rok, prilično ljut.

Nisam mogao da se sjetim ičeg pametnijeg, odgovorio je na Šejnovo pitanje zbog čega je prilično ljut.

Na mom jeziku sam ga poslao odakle je došao, reče glasnije, kada ga rastuženi prijatelj upita šta je, uopšte, rekao.

Kada bi dolazio u posjetu, blato je ostajalo na ulici i samo su se najhrabrije gromuljice držale za đonove Rokovih čizama.

Mogao se i izuti, ljutito bi pogledom rekla Šejnova tadašnja žena. Tako je bilo i sada, kada u sobu unese čaj i kafu.

Njen muž je žmirio, jedva se odupirući planovima upale ždrijela.

Klimnu glavom na Rokovo pitanje zar ga toliko boli i shvati da ga boli i kada ne govori.

Prokleta nedjelja, hrabro reče Šejn, a Crni Rok otpi gutljaj kafe, pa upotrebi frazu o korisnosti ćutanja.

Na prijateljjev znak da ga sasluša, a samim tim i da ćuti, Crni Rok pređe na bračni krevet, od čega Šejna dvaput zaboli grlo i on prijatelja munu u mišicu, na šta ovaj skoči, izvuče kolt i šuknu ga pod kaubojevo grlo.

Toliko su obojica drečali da sem tadašnje Šejnove žene koja je u sobu ušla kroz vrata, uz tresak i lomljivu stakla, kroz prozor upade klupko koje uperi oba pištolja u sve troje.

Bio je to šerif.

Napetost je trajala sve dok tadašnja Šejnova žena, s rukama i dalje u visu, šerifa ne ponudi kafom.

Hoću, reče Crni Rok kada njega ponudi još jednom šoljicom, dok Šejn pokaza na parčad svoje nekadašnje šolje.

Mislio sam da nekog kolju, reče šerif, dok je tadašnja Šejnova žena metlom mahala po komadićima šoljice. Gonila ih je u limeni đubrovnik.

Na Rokovu primjedbu da će jednoga dana te stvari praviti od plastike, grohotom se nasmijaše. Smijala se i tadašnja Šejnova žena, iako je znala da je Crni Rok mislio na njenu pozadinu, iako je on, zapravo, mislio na đubrovnike.

Nikome na pamet nije padalo da bi i šoljice jednoga dana mogle biti od plastike.

Prokleta nedjelja, bolno uzdahnu Šejn, a šerif sjede s druge strane bračnog kreveta i opipa mu dlan.

I ova ruka mu je vrela, potvrdi šerifov nalaz Crni Rok.

Šejn jedva klimnu glavom nakon što njegova tadašnja žena poslužavnik na kome su bile dvije šoljice kafe i jedna šolja čaja odloži na noćni stočić, prisloni lijevi dlan na njegovo čelo, zavrti glavom i reče da bi trebalo zvati doktora.

E baš, složi se šerif kada Crni Rok reče da šerifov prijatelj Holidej nedjeljom nikoga ne prima.

Znamo mi dobro, značajno reče tadašnja Šejnova žena na šerifovo mrmljanje da je Dok od subote uveče do ponedjeljka ujutru zaokupljen čarima izvjesne dame koju ne bi da diskredituje.

Bogami hoćeš, gotovo dreknu šerif, nakon što Šejn odbi njegov prijedlog da sobu kroz koju duva tolika promaja zamijeni toplim zatvorskim vazduhom. Čelije su prazne i, uprkos ubjeđenju onih koji u njima nikada nisu boravili — tople, doda šerif i izađe kroz prozor.

Zatvorski krvet bio je uži. Između Šejna i zida Crni Rok stavi ćebad koju šerif donese iz susjedne ćelije.

To bi baš moglo, reče Crni Rok kada ga šerif ponudi viskijem, a Šejn se, trpeći bol, nasmija, jer šerif teatralno viknu kako flaša stiže.

U tmurnom raspoloženju, jer povremeno nije mogao da se sjeti ičeg pametnijeg od mrmljanja na nerazumljivom jeziku, Crni Rok ispijajući dvije, a potom još nekoliko limenih šolja, Šejnu i šerifu ispriča kako je dospio u Tumbston.

Ulazna vrata zaškripaše u trenutku kada Crni Rok na Šejново jedva čujno pitanje da li je u pismu koje im je maloprije pokazao baš sve onako kako im je prepričao klimnu glavom.

Prije nego što sva trojica pogledaše ka vratima od kojih je, što je naročito smetalo Šejnu, dolazila izrazita hladnoća, šerif reče, pokušavajući da imitira Rokov naglasak, kako se ponekad, brale, mora i to ispričati.

Klimnu glavom, nakon što njih trojica učiniše to isto, dajući joj znak da uđe i, Šejn se nadao, najzad zatvori vrata.

Ona shvati pogled čovjeka koga je njen stariji brat držao za ruku. Vrata se zatvoriše uz obrnutu škripu.

Braco, reče ona na Šejnu i šerifu nepoznatom jeziku, nakon što njihov prijatelj, tiho, izgovori seko.

Od Đuke Bajinog, nastavi ona istim Šejnu i Šerifu beznačajnim riječima, pošto ju je brat upitao od koga je saznala gdje se on tačno nalazi.

Vidim, nisam ćorava, gotovo da ga prekori, što shvatiše i njih dvojica kada joj reče da ovoga što leži boli guša.

A đe bi iko od nas, moj braco, bez naše Rajke, već zajapurena gotovo kliknu i iz šarene, na desno joj bedro polegla torbe izvadi opletenu flašu.

Prokleta nedjelja, blago, uprkos smradu i hladnoći koje je osjećao nakon što mu je maramu umočenu u tu tečnost iz ćudne flaše nježno obmotala oko vrata, reče Šejn.

Nevjerovatno, reče šerif na Rokovu tvrdnju da tamo gdje je rođen jedna te ista riječ može da znači i nedjelju i sedmicu.

Ne-de-la, još jednom za Rokom ponovi šerif.

Nekada, brale, valja i ćutati, rokćući, kroz smijeh, jedva izgovori Rok kad na njoj nepoznatom, tom njihovom jeziku Šejn, gledajući je, prošapta:

“Možda ću da zavolim nedjelje.”

RAVNO DO DNA

Gurana ponovo jakim novembarskim vjetrom kraj njega prohuja šuška plavkasta kesa. Nije pomislio da liče.

Njega ni u decembru, ni u januaru, čak ni kada bi stajao na molu, a pod njim raščupano more, vjetar ne bi tako bacao. Ali jedva držeća plava na futrovanoj teksas-jakni i prigušen zvekt sitnine u džepu bljedunjavih pantalona jezivo su gonili u sličnost.

Kesa zamače za ugao dvospratnice duž koje se muvao već nekoliko minuta.

Dok joj je prilazio, možda su i ličili — tabla koja je landarala kroz gvozdeni okvir poboden u travu, odmah do trotoara i on. FOTOGRAFIJE ZA DVADESET MINUTA, pisalo je na tabli.

187 Vjetar još jače navali i nogavice mu zakloparaše kao brodske zastavice. Pope se uz uskasto stepenište.

“Miro, mušterija!” viknu žena sa kojom se mimoišao kod vrata.

“Dobar dan”, reče djevojka, a pogled je zagriže od kose.

Dole se butinama prislanjala uz pult pod čijim su se staklom sa fotografija raznih dimenzija smijuljila krezava djeca svježije opranih kosica. Vrlo uz butine bile su i mrežaste čarape. Suknjica, uska, šušala je kad pođoše iza zavjese.

Palčićem i kažiprstićem skinula je višak vazduha iz podnožja njegove donje otežale usne. Topli dlanovi dodirnuše mu bradu, zatim ramena.

Aparat hripnu.

“Gotovo”, reče mu, već okrenuta leđima, boreći se sa teškom dosadnom zavjesom u crnini. “Dođite po fotografije za dvadesetak minuta.”

“Da platim sad?”

Jedan slap kose padao joj je na grudi, dok je onaj drugi išao iza, na leđa.

“Kako god želite.”

Izađe, pa se vrati.

Pored nje je sjedio muškarac.

“Izvolite”, reče mu taj. Ona se diže i dlanovima, usput, smiri nagore pošlu suk-njicu.

“Evo, samo da ih izreckamo.”

Pravougaoni komadić pade na pult, licem ka djeci.

“Niste zadovoljni?!”

Ubrzo prestade da kašlje.

“Ako želite, uslikaću vas ponovo.”

Slegnu ramenima, malkice ukočenim od četiri poziranja.

“Ne znam šta nije u redu.”

Ponovo slegnu ramenima, isto uradi i ona.

“Čiko, žao mi je, ali moraćete sve fotografije da platite.”

“Pa koliko treba fotografija za ličnu?”

“Šta je sad bilo?!”

“A ništa, sinko. Otac išao da produži ličnu kartu, pa je morao da se slika.”

“Što si se ovoliko slikao, čale?”

Zazvonio je telefon.

Žena natenane izađe iz kuhinje i onda telefon prestade da zvoni.

“Sine, za tebe, s posla.”

Za stolom zastrtim jesenjom mušemom, kao karte uvučene u pasijans, ležale su fotografije. Samo je jedna lice gnjurala u sto. Prihvati je hladnim drhtavim prstima i zastade prije nego što će je okrenuti. Što nježnije može spusti je među ostale.

Mireći se, sve jasnije je vidio lice čovjeka sa fotografija.

ĐURĐEVAK

Iako prepržena i od metala, rebarca kioska na uglu bjehu oglodana, ivičnjak gricnut. Na toj strani raskršća, asfalt kolovoza i trotoara nije dijelila nabijela gled kamena i on nagazi pješčanu plažicu.

Talašić sirene teturavog tamnobijelog “juga” zapljusnu prašnjave cipele, ali on osta u plićaku široke ulice čiji su virovi vitlali tramvaje, a trubeća bujica nosila autobuse i automobile ka velikom raskršću iza kog su krepavala stanična prenoćišta.

Saobraćaj utihnu, na trenutak, i on pređe.

Sada je i petospratnica iza zgarišta roštiljarnice ličila na ugarak.

Sumrak i nisko nebo gužvali su hladne crte grada. Pogled bućnu u trubljavu deltu i ispliva pod još uvijek bljedunjavim natpisom nad skorenom zgradom. BAS — titalo je kroz mladunče mraka.

189

“Baš sam lipso”, čuo se hrapav glas.

Na zidiću koji se vukao za onemoćalom zgradom željezničke stanice sjedio je zatamnjeni debeljko. Dlanovima je istiskivao nešto iz stopala u čarapi boje onog “juga”, dok je prizemni pas nastavljao da njuška.

“Marš, bre”, reče jedan od njih.

Debeljkove usne šćapi krajičak limenog pitona što mu je dremkao oko trupa. Bješe to kratak poljubac koji trubnu.

“Uf”, prizna debeljko, čarapu vrati u razdrljen čamac mokasinke i ustade, rukama pridržavajući okolomotanog gmizavca.

Zmija opet navali na njega.

Čas dubok, čas plitak, zvuk njihovog žvalavljenja pobježe u muziku za kojom debeljko — uguravajući se u pocupkujući krug svirača — zamandali vrata.

Duvači su se od maznih truba i pripitog saksofona branili jednim srednjim, pa pet put kratkim poljupcima, dok je jablanoliki nasumce tukao čas stomak bubnja, čas šeširče činele.

Kad debeljko na svoj način počeo da cmače svoj instrument, iz trube poteče brzac. Uzvodno.

Cupkajući, svirci su žmurili nasmijani.

Prođe i pored ukećenih Cigana pred tarabom klozeta, na ulazu u autobusku stanicu. Prođe i stade; okrenu se.

Svi su stajali. Plavi muškarac i plava žena sa tabli utisnutih u mrljave cigle zida, tarabe koje su dvojna vrata klozeta štitila od postrojenih Cigana i putnika čiji je prtljag...

“Mir-noooooooooo!”

Svi se još više ukočiše.

Muški krkljav glas probi tarabu. Odatle naiđe zdepasti mladić i zakopča šlic.

“Na parove, raaaaaz-brojs’!”

Zidni par nastavi da čuti, a taraba zadrhta kad se neko, tamo, sapleo i pao.

“Kume?” šlajmnu zdepasti.

“Šta je, kume?”

“Možeš li?”

“Bez brige, moj junače!”

“Da nastavim?”

“Ožeži!”

Zdepasti ponovi naredbu, na šta sklonište tarabe napusti dugonja u “nike” šušljivoj trenerci.

“Ostav!” viknu on, mada se sem okolnih muzika, čangrljanja jeftinih točkića kineskih kofera i razmućenog glasa staničnog razglasa nije čula ni dlaka s glave.

190

Spiker ponovi mrmolj.

“Je li to naš?” pročelav s kravatom upita ženu do sebe.

“Mir-noooooooooooooo!” sunu naredba i ovaj se baš ukipi.

“Milisave, ‘ajmo, će okasnimo!” rebnu ga ona.

Odoše, vukući za sobom kolica pretovarena “vitalovom” kartonskom kutijom, “adidas” torbu odrajsfešlusanu do trećega dna i “C marketovu” Milesu. ★Dalje nastavi i on.

Duž perona, muzika je kukala.

Cupkala su i ta kola, opkoljena konjskorepim djevojčurcima, zajapurenim dječacima, njihovim očevima i tetkama. Nad raspjevanim glavama landarale su flaše, odakle su ih spuštali u rodbinu koja je onda duvala u grliće.

Još jača muzika grunu iz blizine i on prođe kroz tuš truba, zaobiđe još dva ispraćaja, ubrza pored ulaza na perone gdje vidje dvojicu upletenih u one trozupce i još neke koji psuju.

Potom se autobuska stanica rasplinu, na prelazu ga sačeka noć.

Muzika je, kada pređe, pljučkala iz tranzistora limenog kioska. Nuđene su mrtve glave, naljepnice, zastave, šajkače i putovnice.

Pređe još jednom, očuta na ponude šahista da ga povezu taksijem, ma kuda, a onda uspori.

Mrak jedva da je mogao da stoji na krcatom trotoaru.

Kao u onom gradu u Španiji, ljudi su trčali ka dnu ulice, a onda natrag. Jurcalo se, zaobilazilo, guralo onog koji i dalje ne mrda, žurilo i mimoilazilo.

A u ulicu su ulijetali razjareni autobusi i dešavalo se da cijela ulica bude nalivena krtijama i šarenim, visokim ljepotanima iz kojih su hrlili ljudi, pisma, pošiljke, paketi.

Onda bi se ispraznilo, kao da je u zgradici na dnu ulice, odakle su javljali dolaske autobusa, baba-sera otčepila odvod.

Tako je i on čas stajao kod te zgradice, čas se probijao ka raskršću i taksistima koji su trljali brade, ne dižući pogled sa šahovske table.

“Je l’ i vi čekate čačanski?”

Kako god da je gledao, stigao bi do stomaka čije je obronke vidio i kada mu čovjek okrenu leđa, krećući za autobusom koji je upravo skrenuo u ulicu.

“Evo ga”, ču još jednom piskav glas.

191 “Autobusizzađevicprispeonaperon.”

Pomjeri se odatle.

“Čačanski, je l’ čekate?” ču još jednom pitanje i srazmjernu psovku nekoga ko nije namjeravao da, poput njega, pobjegne.

Stigao je pred dispečersku logu baš kad zazvoni džepić čizmonoge plavke.

“De si?”

“Autobusizslaniniceprispeonaperon.”

“A?!”

“Autobusizseoskemiceprispeonaperon.”

“Slabo te čujem!”

“Autobusizovogagadaprispeonaperon.”

Nije se zaustavljao ni kada su mu pred noge nabacivali torbe i kese, ni kada je čačkačekač još jednom pokušao, ni kada skoro kroz njega nagrnu solarijurnisana miladojka umreženih butki. Vidio je već lice posljednjeg autobusa napadnute kolone.

I ovdje je kod prednjih vrata dernjava kamčila pisma, kese i pošiljke.

Nastavio je ka stražnjim vratima kad ga obavi zagrljaj. Prihvati se i on tuđeg tijela.

“Ti ćeš da begaš komandosima!” frfljao je čičica šupajući mu šal. “Pfuj, bando pokvarena!” doda, namjesti kačket i ode, klateći se za skoro praznom korpom.

Dernjava iznutra nikako da popusti. Kao kad protivnička ekipa napada, takav je strah osjećao.

“Neću ti ništa ako mi kažeš za koga navijaš.”

Stisak je bio jači, jači.

“Gooooooooooooooooo...”, zaurla odande. Dreka i aplauzi.

“Dakle?!”

Oficijelni spiker promrmlja minut, rezultat i ime strijelca.

Švaba mu je pričao da su tako razbili Ušketa. Šta god da odgovoriš — pljas!

“Simenda!” viknu debeli policajac.

Šalom je brisao sline. Glava mu je bubrila i vjetrina koju donesoše plavkasti vagoni gradske željeznice razbistri ga toliko da više nije ni pokušao da nastavi plakanje.

Mrak je već bio zauzeo peron i kolosijeke, činilo se, napuštene stanice. Izađe njih nekoliko.

Jedno za drugim su, zaobilazeći ograđeni plato nakrcan svakakvim drvenim tezgama, došli do autobuske okretnice.

“Trebali li prevoz?” ponudi se hromi taksista.

“Za koje pare?” upita neka žena.

“Po ceni karte.”

Ona pristade.

“Ti, mali?”

Zavrtil glavom.

“Onda ništa.”

“Kako sad ništa?!”

“Pa, gospođo, za tu siću vozim samo tri i više osoba.”

Iz mraka dođe Ciganka, prođe pored njih i ode u mrak.

Zapišta.

“Evo ga opet voz. Sa’ će biti mušterija.”

“Ih. Pa doći će autobus.”

“Boga mi, gospođo, to ćemo još da vidimo. Nedelja je.”

Dođe njih dosta. Dotrča Švaba.

“De si, jebote?!”

Taksista zalupi troja vrata, smjesti se za volan, zalupi i četvrta. Krš krete ka svjetlima grada, a on slegnu ramenima i upita Švabu za rezultat.

“Tri nula! Nisu prešli pola centra.”

Zaškiljiše farovi autobusa.

Truckali su se šorom, a kada prođoše centar, njih dvojica zapjevaše.

“Marakano, Marakano, moja srećo, moja rano, na tebi mi život osta, aplauza nikad dosta.”

Dok je ponavljao refren ispusti rukohvat. Htio je da zavitla šalom. Autobus prikoči i on zamalo da padne.

Smijali su se tome dok su preskakali lokne skorenog blata.

Prođoše kroz kapiju i pozdraviše starce koji su sjedili pred ulazom.

“Trči gore, majka te čeka!” skoro viknu pušač naslonjen na zid.

I Švaba potrča kroz hol i uz stepenište.

“Što ga to zove?” upita neko.

Starac ostavi zid i tablu na kojoj je pisalo IZBEGLIČKI CENTAR PANČEVO. Zgazi opušak i siđe niz jedini stepenik.

“Donijelo mu novu ruku”, htjede da kaže.

Laveži zgusnuše tišinu.

VEČERAS U PODNE

Neko je jesenjim kistom vjetra po sunčanom platnu mackao prve mrlje noći. Ni vike ni smijeha djece već dozvane sa osvjetljenih prozora novogradnji koje su sa dvije strane čuvale prizemnu zgradu ambulante i travnjak. Samo je jedan oblak mijenjao oblik na golom pomodrilom nebu.

Vrata ponovo tresnuše i ona strgnu pogled sa sivkastih rešetki iza velikog prozora.

Starac koji je maločas platio račun za telefon zastade pod svjetlom nedavno upaljene sijalice na trijemu. Dunu još jače i papir odleprša iz njegovih ruku.

“Vidi”, reče ona i malecko tijelo smjesti u krilo. “Vidi dedu kako trči!”

“De je, mama? De je deda?”

195

Poljubi sićušni potiljak.

“Otrčao.”

Škripnu, ali to su bila žučkasta vrata govornice iz čijeg mraka proviriše omlitavljeli kabl i slušalica pritisnuta uz uho muškarca.

“Sad ti je”, reče on, pa osvjetljenju dozvoli da padne na jaknu od crnoga skaja i crvenu rolku. “Dvanaest i deset. Ne, šta pričam, čekaj. Koliko je sati?” upita ženu iza stakla na kom je pisalo UPLATE-ISPLATE. U ženinom krilu sjedio je dječak.

“Deset do šest”, odgovori, dlanovima prihvati tople dječakove potpazuhe i prije nego što će ga spustiti na pod cmoknu mu potiljak još jednom.

“Šest”, reče muškarac, a tama ga opet prihvati.

Pod napuklim staklom njenog sata sekundara je tiho šarala krug. Linije koje je za sobom ostavljala olovka vođena dječakovom lijevom rukom završavale su se izvan papira.

“Šta si to uradio?!” kao da ga je gociala, jer dječak se zakikota i nastavi da šara po papiru i stolici pred kojom je klečao.

“Koga si to nacrtao?”

Dječak prekri lice dlanovima.

“Stidljivko”, nastavi žena koja je maloprije ušla.

“Ma kakvi”, reče kroz smijeh, zarumenjena. “Harambaša je to!”

“Kako se zoveš?”

“Kaži, sine, teti.”

U tri koračića dječak joj stiže do bedara i zagrlji je.

“Ej, lakše. Prekinućes me.”

Ponovo škripnu. Onaj iz govornice stade pored sjedokose.

“Koliko?”

Brojčanik je buljio u nju nulama.

Kad stranka uđe u govornicu, pritisneš ovo dugme, ovde — pokazao joj je Petrović juče ujutru. Sve što joj je objašnjavao morala je da ponovi naglas. Onda je klimnuo glavom i vrata su tresnula.

Gospodine, gospodine — zovnula ga je. Zalupio je tek otvorena vrata prljavobiljelog službenog “juga” i vratio se do trijema na kome je stajala. Rekla mu je za Novaka.

Petrović ništa nije rekao.

“Zaboravila sam da uključim brojčanik.”

Sinovljevi zagrljaj nije popuštao. Ni na čovjekovom, ni na licu žene koja je gledala na zidni sat, nije bilo ničega.

Kazaljke zidnog sata pokazivale su da je dvanaest i deset.

“Dajte koliko mislite da treba.”

“Mama!”

“Kako koliko mislim da treba?”

“Mama!”

“Šššš!”

“Mama, piški mi se.”

Čovjek opsova i pođe ka vratima.

“Piški mi se!”

“Dobro, strpi se samo dok vidimo šta treba teti.”

Po glatkoj površini kliznu koverat plavo-bijelo-crvenih ivica.

Tuđe prezime, naše žensko ime, dugačka adresa i velikim slovima napisano, ispod svega, pa dva puta podvučeno: Australia.

“Avionski”, reče žena.

Lako je pronašla tabelu i u njoj, ukrstivši kolone težine pisma i Australije, cijenu.

“Prošli put je bilo skuplje.”

Ponovo je gledala u tabelu, kažiprstima putujući preko brojeva.

“Ovako piše.”

Žena slegnu ramenima i iz novčanika izvadi novčanice i sitniš. Novčanik je vratila u tanku suškvu kesu.

Šuškala je i telefonska veza, tanka kao mlaz dječakove mokraće.

“Nije, znači, vidila da im je izgorilo?”

“Šta ima da gleda?!”

“A dobro i veliš. I mi nismo našu kuću, tamo.”

U slušalici pucketa.

“I tako, radiš.”

“Ma, radim. Dva-tri dana, dok se ova žena ne vrati. Onda opet čekaj da neku drugu ufati grip.”

“Pa je li ima neke šanse za stalno da te prime?”

“A, moja Deso, što me pitaš kad znaš. Ranije, kad smo došli dolje, bar nešto obećaju, pa i bude nešto od toga. Barakicu nam dadoše. A večeras, ako je gazda ostao pri svome, ne znam ni gdje ćemo noćit’. Ni posla, ni stana, ni ničega. Što kaže moj Miro, duplo golo! Bjež’ odande, bjež’ odandle...”

“Kako je on?”

“Eno ga, prodaje cigare na raskrsnici.”

Linija se prekide.

Okrenula je još nekoliko puta brojeve, ali telefon je ćutao.

197 Kad stranka završi jedan razgovor, ako hoće da obavi još jedan — rekao je Petrović — iznos sa brojača se zapiše i poništi.

Izašla je iz mračne kabine, poništila iznos a novac iz džepića ofucane tašne stavila u željeznu kasu.

U velikom prozoru vidjela je rešetke, mrak, dječaka kako trčkara od ulaznih vrata do zida i nazad i sebe, za šalterom.

Uveče, svjetlo ostavi upaljeno — rekao je Petrović.

Bili su na raskršću kada se još jednom osvrnula.

“Eno tate!” viknu dječak i povuče joj ruku.

Na drugoj strani ulice, pod banderom sa koje je visila svjetlost stajali su ljudi i kartonske kutije.

“Tata”, vikao je. “Tata!”

Nestade struje.

Iz daljine su svijetlili farovi, ali kola skrenuše.

Ostalo je još jutro.

“Vidi ovu”, reče u dignutu kragnu perjane jakne mladić koji je sjedio na grbači klupe. Drugi odmah iz ušiju trgnu bube sluški i pogleda ka raskršću, dok je treći ključem još nekoliko puta strugnuo po klupi.

“Arsićka”, reče, kada podiže pogled sa natpisa koji je provodio prve ukrasiteljske trenutke.

“Koji je to smor”, reče prvi i ustade.

Ostade da stoji na klupi. Kašljucajući, podiže donji dio trenerke, prethodno otkopčavši šarenu jaknu.

Jedna od djevojaka koje je primijetio kada su izašle iz prodavnice i krenule ka prelazu izgledala je spljošteno. Spljoštena mu ostade i kada skoči sa klupe i nađe se pred njima.

Obje su se smijuljile.

“Komšijke, gde ste se to spremile?”

“Čao, Kićo”, reče ona druga duborescu koji nešto promrmlja i nastavi da delje novu poruku. Hit mjeseca zazuja mu s mobilnog. Skinu ga sa pojasa, svima im okrenu leđa i zagazi u nekadašnji travnjak.

“Kaži?!”

“Niste mi odgovorile”, reče prvi i pljucnu dalje od pari čizmica i patika.

“Idem na rođendan”, kaza ona i zabaci tek opranu kosu, pa minduše, koje se nisu vidjele, zvecnuše.

“A ti?”

“Onako”, pucanju balona žvake doda djevojka koja je na sebi imala trenerku sa kapuljačom. Kapuljača joj je mirovala na ramenima.

“Čekaj, da ih pitam”, reče telefonista i obojicu upita hoće li kod Kneza.

“Hoćete li i vi s nama?”

Njih dvije se pogledaše.

“Kako, kad idem?”

“A ti?”

Žvaka posla još jedan balon. “Pa, šta znam.”

“E, čujemo se kasnije”, reče u aparatić i skinu ga sa uveta. “E, Mitićka, šta sereš. Idemo malo da se zezamo.”

Mitićka slegnu ramenima.

“E, eno ga bus”, reče sređena i munu je u rame.

Gledali su ih dok su žurile.

“Mitićka, čekamo te ovde!”

Ona mahnu. Kapuljača se dignu, na tren.

“Džaba joj i šminka.”

“Koji smor.”

Treći je pipkao mobilni.

Škripnuše kočnice. Autobus se na raskršću savio u zglobu.

Pored trojice mladića prođe poluprazno vozilo prigušeno osvijetljene unutrašnjosti.

“Eno je Nikolićka!”

“Stvarno.”

Mahnuše i djevojka koja je sjedila na predzadnjem sjedištu im se nasmiješi.

“To je pićka!”

“Pićka i po!”

199 “E”, reče onaj telefonu, “doći ćemo sa Mitićkom. Ćao.”

“Ćao”, pozdravi djevojku koja se na raskršću osmijehnula mladićima.

“Dođi, sedi”, predloži joj ova, pomjeri se do prozora i do svojih mrežastih butina osjeti toplinu njenih nogu.

“Sad mi je lakše.”

“Što, maco?”

“Ma, idem na neki rođendan, bez veze i mislila sam je li hladno za minić.”

“Gde hladno, vidi tek mene.”

Smijale su se, a onda je Nikolićka upita za koncert.

“Joj, ne znam”, reče i zabaci kosu koja proleti praznim prolazom između redova sjedišta.

“Mi idemo.”

“Je li samo vas dvoje?”

“Ma gde?! Ide nas osmoro, ne, devetoro.”

“Ma ja bih sigurno išla, ali dečko će možda morati da ide na neku svadbu u tu subotu. Ako mu kevi bude bolje, onda će ona da ide, a ako ne, onda ništa. A Aca Lukas mu je idol!”

Autobus stade. Spustiše suknjice i sidoše na trotoar.

“A gde ti je sad dečko?”

“Radi drugu. A tvoj?”

“Trebalo je ovde da se nađemo.”

“Pozdravi sestru.”

“E, hvala, hoću.”

Dunu vjetar i u mrežu po njenim listovima, koljenima i butinama uplete hladnoću.

Dok je čova u oku semafora crvenio, gledala je za Arsićkom koja je prilazila cvječari na uglu.

Cvječarka je pakovala cvjetove u celofan i tupim dijelom makaza frčkala ukrasne trakice. Upita i za cijenu orhideja, a prije nego što joj buket zašušta u rukama, videći se u staklu iza kog je venuo grad, još jednom spusti suknju.

Namještala se i u ponovnom mraku stubišta koji se povuče sprat niže kada su se glasna vrata otvorila.

“Majo, vidi ko ti je stigao!”

Žena je stajala u gunguli papuča, kaputa, kišobrana u vazi i dječijih glavica. Iza njenog prostranog desnog boka izviri plavooka djevojčica.

“Tetka!” viknu ljepojka čiji se osmijeh pretvori u izložbu nedostajućih zubića.

“Donja ili gornja?”

“Mf”, kao kroz mutnu najlon-kesu bola stuli djevojka pored koje je sjela u već 200 prekrncani trosjed, pazeći da ljuspice imitacije zmijske kože dobroprionutih pantalona ne otrgnu ijedan cvijetak sa crnog najlona čarapa.

“Šestica je najgora”, nastavi mladić u kariranom džemperu.

Djevojka pored koje je potpuno utonula ponovi odgovor i ne pomjerajući maramicu sa usta prekrsti noge. I ona prekrsti svoje, uz šušanj mazećih tkanina.

“A kada smo već kod šestica, mi danas dobismo po jednu”, reče onaj sa “najk” štriklom preko trupa i zagrlj zubopitljivog.

“A šta studirate?”

Iako je zet gledao u nju, odgovor stiže od mladića.

“DIF”, ponovi njena sestra i na stolić, premjestivši ovo ovde, a ono tamo, stavi još ponešto. “Je l’, majke vam, a jeste radili kao spasioci?”

Obojica zavrtiše glavama.

“Pa zar nisu difovci spasioci?”

Na to slegnuše ramenima, pa šakama zađoše u trpezu.

“E, ova salatica je super!”

“Hvala, spasioče.”

I djevojka nad čijim je koljenom u tanjir stavljala hvaljenu salatu pokuša da se nasmije.

“Milice, dušo, probaj da probaš!”

“Nm, m.”

“E izeš tog tvog spasioca zuba!” reče sestra. “Kud je baš danas rešio da te kolje?!”

Djevojka skloni maramicu sa usta, prvo pokuša, a onda, uz bolno gutanje, progovori prebijenim glasom. “Morala sam.”

Sestra, a onda i difovci zaklimalaše žvaćući.

“Kad sam već skinula feredžu...”

“Glocni.”

“Neću”, proguta nešto teško, dugačko.

Dječiji glas poče da zavija iz hodnika. Sestra se diže, a zet joj ponudi još soka.

“A šta si htela da kažeš?” upita susjetku nakon gutljaja otpijenog iz čaše nad kojom su prskotine mjehurića dražile končić njenog i njegovog gledanja.

“Ništa. Bila sam letos u Bugarskoj...”

“Gde?” upita sestra za koju se ulijepi pogledanje i smiješak s uglova njihovih usana.

“Na Sunčevom Bregu.”

“Moj ortak je isto bio.”

“Srki?” htjede da potvrdi karirani.

201 “Aha. Kaže da je sranje.”

Ona usne potapša maramicom. “Ma dobro, nije nešto, ali plaža je baš sređena.”

“Peščana?”

“Aha.”

“Kažu, ko ulcinjska.”

“Nisam bila u Ulcinju, ali kažu da jeste. Bilo kako bilo, na svakih pedeset metara su spasilačke osmatračnice.”

“Ko u Bej Voču.”

“Da, samo što su bugarski spasioci garaviji, svi imaju brkove i stalno menjaju zelene, žute i crvene zastavice.”

“Ko izviđači, jebote!”

“S tim što zelenu nikada nismo ni videle. Skoro stalno duva i talasi su, pa je dvatri dana bilo zabranjeno kupanje.”

“Čuj zabranjeno?!”

“E, dosta više s tim upadicama. Pustite Micu da ispriča. Zar ne vidite da se muči, vadila je zub!”

“I ja sam mislila da je to samo, ono, upozorenje, ali čim bi neko ušao u vodu dublje od kolena, spasilac je odmah duvao u pištaljku i pokazivao tome da izađe.”

“Jeeebote!”

“I takvog jednog dana, već je bilo popodne, vidimo kako jedna devojka trči do spasioaca i kako on zove još neke. Vidimo da nešto nije u redu.”

Gutljaj joj teško potonu.

“Oni gledaju u more, a talasi sve veći i veći i stvarno nikoga ne vidiš u moru, a i drugi već vide da se nešto dešava i gledaju u spasioce i u onu ribu.”

“Ko joj se udavio?”

“Niko. Samo je počela da vrišti kada joj je prišao skoro belokos mladić.”

“Kako se zovu...”

“Nije albino. Mislim da su bili neki skandinavci.”

Niko je nije prekinuo.

“Izgleda da je ona mislila da joj se dečko udavio, a on nije ni bio u moru, već se muvao po plaži. Neki od nas su i zapljeskali kada joj je prišao, ali ona ga je stalno odgurivala, čak je počela i da ga udara pesnicama u grudi, a onda i po licu.”

“Koji debil.”

“Ona je na kraju klečala, sklupčana i ridala je, a on je pokušavao da joj miluje kosu.”

Glumac je milovao glumičinu kosu i nakon što telefon prestade da zvoni.

“E, ti si. Jeste li bili do Kneza?”

“Što?”

“Aha.”

“Pa hoćemo sutra zajedno?”

“Važi.”

“Molim?”

“Pričaću ti kad se vidimo.”

“O, šta sereš, pa naravno da je bio, pa ženin mu je rođendan!”

“Ma, bez veze, neka skroz usrana ekipa.”

“Ne, idu na selo za vikend.”

“A?”

“Hm.”

“Jeste.”

“Da.”

“Aha.”

“Šta?”

“Iza nedelje, doći će oni kod nas.”

“Pa, ne znam.”

Smijala se.

“Ima.”

“Postoje šanse da s njim i klincima idem na koncert.”

“Aha.”

“Pa, on sigurno neće moći, mora da ide na neku svadbu.”

“Paaaaa.”

“Možda.”

“Joj, nemoj da me zezaš.”

“Stvarno.”

“Jako.”

“Važi.”

“Ćao.”

Spustila je slušalicu, ugasila televizor i otišla u kupatilo. Na podu, na hladnim pločicama, ležale su čarape. Nisu izdržale.

Dok je djevojka pored koje je sjedila pričala o spasavanju onog davljenika, nogom je radila tamo-vamo i to bez prestanka.

Krljušt zmijskih pantalona bila je dovoljno oštra.

CANDLE MAMBO

*Punk, New Wave... shame on them.
They could have gone far.*

Captain Beefheart

“**D**i su te mrtvaje?”

Konzerviran u kabini portirnice, mladić pomisli da će to biti razgovor sa masnim flekavim šešišom, ali se ovaj uzdigne i otvor oblika bijedne kriške lubenice obrubi mjesecoliki odrezak izrezboranog lica.

“Mrtvačnice, di su?” počeo ispočetka starac.

“Morate da se vratite u bolnicu, pa u podrum, na kraju hodnika. Ali, tamo vas neće pustiti.”

“Kako neće?”

“Ko vam je umro?”

Zadrhta suzno čelo.

Kroz mutljag tuge on spazi kako mu ruka kroz onaj otvor pruža maramicu.

“Neka, imam i ja”, reče. Iz džepa sakoa izvuče svoju. Trubnu.

“Sestra je rekla da su te radnje preko.”

“Vama onda treba pogrebno.”

Starac trubnu još jednom.

“Pa da. Di su?”

Mladić je tri puta morao da pokazuje.

Prvi put, starac je odskočio prestravljen rukom koja je perila udesno, a onda i na drugu stranu. Tek u trećem pokušaju starac shvati da su te radnje s druge strane ulice.

Zahvali se sinku i, pri tom, u tami kabine spazi titravi ekran na kome je neki starac trpao šešir i glavu u preuska usta portirnice.

Vjetar češnu vijence naslonjene na zid skoro farbane kuće. Sa druge strane stepenika krst bez imena i godišta se nakrivi i, grebuci fasadu, pade.

Otvoriše se vrata. Pored starca, vijenca i krsta prođe uplakana žena.

“Kuda?”

Na vratima je stajao jedan i žvakao.

“Ovaj, doš'o sam.”

“Deda, eno ti trava, pa otri bakandže. U butik ne možeš takav!”

“Milka treba da mi umre”, objasni, dok je đonove trljao o jedvitu travu.

Duž svakog zida, po nekoliko čamaca u tri visine. Neki činovi bili su opremljeni i posteljinom, ponegdje je virila i čipka.

“Pošto?”

“Sređićemo to”, reče onaj i zagrli starca. Vратише se do pomrvljenog stola.

Čovječuljak je u baricu pod sobom mrvio suze, tresući se pored hrapavog zida autobuske stanice.

“Šta ti je, a?”

Čovječuljak otra još poneku slanu trošku, useknu se i okruglastim glasićem reče da su ga pokrali.

“I sad nemaš baš ničega?”

Plaćko obori pogled u baru pod sobom.

“A da ideš sa mnom, kod mene u kuću?”

“Di?”

Bakandže zgaziše baru. Starac reče ime sela i poče da nabraja šta je sve imao i šta mu još nedostaje.

“I radijo”, kroz početnički smiješak ponovi čovječuljak.

205 “Na struju!”

Nakon gurkanja pred vratima razvitoperenog autobusa dokopaše se klupe i sjedoše jedno uz drugo. Prozorče iznad njih ni policajac sa sjedišta ispred nije uspio da pogura, pa starac saputniku ponudi crnu maramu koju mu je uz svu ostalu opremu za pokojnicu i ožalošćene, skoro kao poklon, utrapio onaj.

“Nezgodno je.”

“U očin nezgodno! Šta da još i ozebeš tako sirot?!”

Starac je sjedio do prozora. Dan je bio sve tamniji. Sa plafona drangulije kapnu svjetlo. Umjesto ravnice i neba pored nje, on ugleda siroticu koja sjedi uz njega.

Jutro je u miru čekalo pred kućicom.

Starac otvori vrata, nestade ga za trenutak, a onda, na bok uprtivši šušteću kutiju, krenu ka naherenoj drvenuši, vukući za sobom gajtan.

Prljava pantljikica je ispod odškrnutih vrata ulazila u smrdljivi mrak sklepetuše. Odatle, šuštanje poče da se smjenjuje sa povremenim cigulima violine, cijukanjem tambura, a onda i sa dernjavom čupavaca. Nit se naglo trgnu, zategnu, starac zapomagnu s druge strane, ču se i tup i bup, nakon čega bijeli repić šmugnu natrag u kućicu.

Grebući ždrijelo šarki, vrata smrada se polako otvoriše i odatle, sputan pidžamom, propuzi starac.

Pruge se opet nadoše svaka na svom dijelu pidžame, gumene čizme zacmoljiše po zemlji, a kada se sve smiri i on uđe u kućicu, počese urlanje i kuknjava.

Pored portirnice, kraj prozeble rampe, prođoše neki uplakani. Mladić od tjeskobe jedva okrenu stranicu novina. “Dragoj Milki njen...” U rubrici “Hronika SUP-a” naiđe na isto ime i prezime ožalošćenog, “na čijem je imanju...”

Zatrubiše sa ulice. Kola u crnini tiho minuše pod drhtavom rampom.

Mladić čvrknu monitor nekoliko puta. Uzalud.

Na ekranu nije bilo slike.

“Gdje?”

Drugi mladić rukom pokaza u pravcu krošnji sa druge strane Bulevara. “Tamo.”

“Iza nebodera?”

Drugi mladić klimnu glavom i iz smršale drhturave kutije u prijateljjevoj ruci cimnu cigaretu. “Rek’o sam ti da se nije dobro vid’lo.”

I onaj prvi među usne metnu spljoštenu duž i tačku B sprži plamenom iz jeftinog upaljača. Ispusti dim koji ode ka drugim ljudima iz reda.

“Ispade da ništa nisi ni vidio.”

“A’ sam čuo. Tačno iza nebodera je prvo sijevnulo, kao da je neko upalio svjetlo u sobi. Onda sam počeo da brojim...”

207 “Dokle si izborj’o, stare ti?!”

Drugi mladić je gledao ka trafici. “Evo još jednom.”

“Koji su to šupci!”

“Matori, ej, miči se, bre, odatle!”

Mladići se okrenuše. Iza žene koja je prebrojavala novac i još jedne žene stajao je visok sijed muškarac. Viknuo je još jednom, a onda krenuo ka kiosku. Nalakćen na pult, čekao je onaj na koga se i dalje dernjao.

“Još će se i pobit’.”

Drugi mladić ispusti dim i frknu opušak na tramvajske šine. Malo kasnije, prođe popluprazan tramvaj, a onda se onaj visoki vrati na svoje mjesto u redu.

“Broj’o sam do tri.”

“Pa će to onda roknulo?”

“Na Rakovicu”, reče deda koji je stajao ispred njih. Nije više gledao u novine.

Prođe još jedan tramvaj i golubovi sa zgrade koju je od trafike razdvajao široki trotoar prhnuše ka neboderu.

“Aiii!”

“Šta, gospođo?”

“Izgleda”, rukom dodirnu kosu, “da me golub pokenjao. Evo”, prinese prste dedi i geler ptičijeg izmeta promaši metu u dnu novinske stranice.

“To je znak sreće, gospođo”, reče deda i okrenu list. “Dobićete cigarete.”

Iz nevidljivih usta ogłosiše se sirene.

Prođoše još dva tramvaja, a iz jednih kola izađe djevojka.

Za trenutak je nestala iza tijela trafike, a onda krenu trotoarom, niz Bulevar. Hodala je kao da ne hoda, ali štikle su je odavale. Šuštale su pantalone stegnute oko tankih visokih nogu, od golih, mirišljavih gležnjeva do kukova iznad kojih je igrao pupak. Nad pupkom se uvijala još uža i crnja majica, stežući grudi na kojima je velikim bijelim slovima pisalo ABC.

Prošla je pored dva mladića i ušla u jedan ulaz, pri kraju reda.

“Da odem po pive?”

Drugi mladić pogleda na sat. “Već je trebalo da donesu.”

Prošle su još neke djevojke.

“Čovječe”, reče nakon prvog gutljaja. “Ko da koke prije rata nisu hodale Beogradom.”

Na mjestu gdje je iz kola izašla ona djevojka, stade vojni džip. Izađoše trojica vojnih policajaca. Jedan je gledao u papir u rukama, a ostala dvojica uzeše puške sa zadnjeg sjedišta. Prođoše kroz red. Onaj još jednom pogleda u papir, zatim u broj na pločici pored ulaza i nestade, a zatim i oni sa puškama, u mraku.

“Čoveče, šta ti sad hoćeš”, dreknu visoki i ponovo ode do trafike na čiji se pult naslanjao mladić u trenerci. 208

“A jesu dosadni!”

Drugi mladić je i dalje gledao ka mračnom ulazu.

“Ko da smo mi tol’ko glupi, pa čekamo, ‘nako, bezveze.”

“A dečaci, odakle ste?”

“Iz Saraj’va”, odgovori dedi drugi mladić.

“Jebem i ja tebi isto”, dreknu sijedi visoki čovjek i opruži se. Drali su se još neki ljudi, a mladić u trenerci ih je gledao i onda udari još jednog koji samo pokleknu.

Prdnu rafal i zasmrđi barut.

Iz mraka izađoše blijedi mladić i vojni policajac. Ispred njih, na trotoaru stajala još dva vojna policajca. Puške su bile uperene.

Na tramvajskim šinama, iza trafike, stade kombi. Iz kabine izađe čovjek u radničkom mantilu i uđe u kiosk.

Niko drugi se nije pokrenuo.

IZNUTRA

Kažiprstom mu pokaza žuto. Lica im od smješkanja, rumeneći, ponarandžastiše kad zeleno na semaforu izazva pokret.

Kec opusti točkove i stara staklara s lijeve, a park s desne strane kolovoza rasporediše se po retrovizoru i ogledalima pričvršćenim s vanjskih strana prednjih vrata. Vedro nebo, billboard i zelenilo na duže preuzeše ogledalske teritorijice, jer ih i na sljedećem raskršću dočeka crveno.

Ovoga puta, i nakon što se prizemlje semafora zazeleni, ona i ne mrdnu prstom. Kec se ne mrdnu ni nakon trubljenja iz automobila koji krenuše da ih zaobilaze, prestrojavajući se u lijevu traku, odakle je pucao pogled na naredno, posljednje raskršće na izlazu iz grada.

209 Crvena se opet pope u semafor, a kec se pope na široki trotoar iza kog je, u podnožju mladice eventualno trešnje, ležao čovjek.

“A?”, reče kada ga oboje prihvati za blatnjave laktove željezničarske uniforme. Izgovori još koji vokal, sada se čvrsto držeći za drvce.

Djevojka je prstićima pokušavala da mladicu oslobodi stiska, a mladić joj reče nešto, na šta ona isto nešto reče, pogleda ga kao što ga je gledala u kecu, blago i smiješeći se, on i na svoje lice vrati osmijeh, reče opet nešto i krete preko ulice.

Sa druge strane raskršća nalazila se prodavnica.

“Izvolite”, reče djevojka u crvenoj kecelji na čijem je džepiću pisalo “Amigo”.

“Telefon.”

“Nemamo ni kartica ni dopuna”, reče mu ona, brišući dlanove krpom koju skloni pod tezgu.

“Hitno.”

Djevojka slegnu ramenima i zovnu koleginicu koja se promoli iz prostorijice u koju i on uđe, provukavši se između vertikalne rashladne vitrine i pulta na kome je kasa pokazivala nekoliko nula.

Pokaza na telefonski aparat nalijepljen na zid od lamperije.

Samo što je prihvatio slušalicu, on je vrati i počeo da ponavlja “Hitno!”, pokazujući kako mu je slabo, kao da ga boli stomak, glava, jaučući, skakućući na jednoj nozi.

“Hitnu pomoć da zovem?”

“Hitno.”

“Miro, koji je broj Hitne?”

“Hitne”, pnovi on.

Djevojka sa kojom je prvo razgovarao ugura se u prostorijicu.

“Šta mu je?”

“Pojma nemam. Samo vidim da hoće da zove Hitnu.”

“Šta ti je?”

On ih je gledao, ponovo se smiješeći.

“Šta te boli?”

“Hitno.”

Obje slegnuše ramenima. Čula su se vrata i Mira izađe u radnju.

Neko zatraži dvjesto grama kafe.

“Hitna? Molim vas, imam ovde u radnji Kineza kome treba pomoć.”

“Hitno”, doda on.

“Kako da znam šta mu je?!”

On opet poče da pokazuje na stomak, onda glavu.

“Pa šta da mu radim?”

On prestade sa izmotavanjem i pokaza joj da prekine vezu.

“Šta sad...”

To isto upita i prodavačica iza pulta kada vidje da Kinez koleginicu izvodi iz radnje, držeći je za ruku.

Stigla je do vrata kada je on prestao da nešto govori, pokazujući ka suprotnoj strani raskršća, odakle im je mahala nasmijana Kineskinja.

Pitale su ga je li njoj nije dobro, je li trudna, zna li engleski, da bi sve troje, smiješeći se, nekoliko puta slegli ramenima. U radnju je ušlo nekoliko radnika sa obližnjeg gradilišta i one ga ostaviše.

Kineskinja je držala za ruku čovjeka koji je i dalje sjedio na zemlji. Kinez je upita, ona odgovori i upita ga, a on ne reče ništa.

Nešto je pitao čovjeka na zemlji.

“Ja”, poče ovaj i pokuša da se digne. Stabalce se prelomi. Čovjek je opet ležao na leđima.

“Ja”, krenu on opet, a njih dvoje ga prihvatiše ispod pazuha i čovjek se uspravi.

“Nisam smio”, nastavi, dok su teturali oko prelomljene mladice čiji mu je vrh i dalje bio u desnoj ruci, dok je u lijevoj landarala kesa. Zamahnu štapom, njih dvoje se odmaknuše i čovjek još jednom pade.

Ona reče nešto, a on odmahnu rukom, drugom košulju vraćajući u pantalone. Ona ponovi, od glasa do glasa.

“Pustite me, jer ja ne sm’jem kući. Pustite... pustite me... ubiće... ubiće me moji...”

Trgnuše se kada im pruži kesu u kojoj je visila vekna hljeba.

Ponovo su razgovarali.

“Pustite... uzmite”, prekide ih. “Evo ‘ljeba, ja bi’ pive.”

“Pivo”, ispravi ga mladić.

“Jes’, brate, pivo.”

Nastavio je da kuka, ali oni na to više nisu obraćali pažnju. Došli su do kola, ona je otvorila zadnja vrata i koljenom spriječila ogromnu kariranu torbu da padne na trotoar. Stenjući, gurnula je torbu nazad i zatvorila vrata.

I gepek je bio prekariran.

Započe razgovor koji on pretvori u svađu s mahanjem rukama, pokazivanjem na čovjeka koji leži na leđima pored slomljene mladice i drži nad sobom kesu sa hljebom.

211 Mladić se još drao kada je ona ponovo prišla zadnjim vartima i otvorila ih. Torba ispade, a istoj takvoj ona pomognu da se uz pucketanje najlona svali na onu prvu i potom sklizne, nadomak čovjekovih nogu.

“Još samo jedno pivo da mi je, pa ću moći...”

“Još samo jedno”, ponavljao je dok su ga dizali i vukli ka kecu, a kada mu u krilo naguraše torbu, kukanje se nastavi, ali tiše.

I ona dobi torbu u krilo. Mladić polako zatvori ta vrata. Svoja zalupi žestoko.

“Evo ga opet”, reče prodavačica, a druga ga upita šta želi.

“Tri pivo.”

“Hitno?”

Nije važno ko se kome pridružio u smijanju.

POVRATAK DŽEDAJA

Iako je Mokro bilo nekoliko krivina iza — autobus je presušio. Motor je još od Drine hripao, a kad ih pod Tugovom, kod lijepog vojničkog groblja udahnu popodnevna magla, kretanje nisu ni osjećali. Prodisaše tek kod prvih livada i brvnara poleglim kraj ovaca, plastova sijena i konja. Sve do Mokrog drmusanje biješe približno istinskom putovanju, a ako je i stajanje dio toga — i dalje su putovali.

Iza, vozač je čangrljao po motoru.

Spuštala se noć, ili se sve (asfalt, autobus, ljudi sa obje strane puta, jedan što se izgubio iza prvih stabala borika i drugi koji je još od Beograda sa svima otpočinjao razgovor, da bi sada, kada se onaj pojavio nezakopčanog šlica, dreknuo “Ne ušumu, budalo benasta, morebit’ ima mina!”) pentralo ka njoj?

Prošla su još jedna kola, ovoga puta ka Palama. Od narednih, koja odjuriše u suprotnom smjeru, vidješe, kratko, samo duga svjetla.

212

Vozač zovnu grmalja koji se, dok nisu stali i izašli, ponašao kao kondukter.

I on krenu, ali kad dođoše do okrajka krtije, ostade u grupi muškaraca koja učuta čim vozač očeša mašinu snopićem baterijske lampe.

“Ima li šanse?”

Vozač je cimao cijev pri dnu osvijetljene scene.

Vrati se sam, po sjećanju preskoči plitak jarak i uze je za dlan.

“Šta kažu?”

“Ništa.”

“Šta ćemo?”

Stiže nekoliko odgovora.

“Tako je bilo i prošli put. Tite mi, ako ovo nije isti onaj autobus”, reče neko.

“Kako se ko snađe”, doda žena sa kojom su pred Loznicom sjedili za istim kafanskim stolom.

“Evo ga!”

“Ide bus!”

Mrak, zbunjen, popusti.

Duga svjetla briznuše kraj njih, ali desetine metara dalje na leđima bezobraznika proškiljiše okca kočnja.

“Idi, trči. Ne, čekaj! Uzmi ranac odozgo.”

Duž prozora, u mutnom autobusu, gledao je prilike kako čupkaju stvarčice i guraju se. Kod posljednjeg stakla, nasumce reče u mrak da im otvore gepeke.

Prvo ga opsovaše.

Ni prozori spasilačkog autobusa nisu bili jasniji. Kod prednjih vrata naiđe na dreku.

“Ma ne znam ni što sam vam stao!”

Spusti kofer i torbu.

“Samo stvari dole da smjestimo, molim vas!” reče neko.

“Boga mi bi im ja naplatio”, ponavljao je glas iz autobusa.

“Jesi li pročitao?” upita ga žena kad zadihan sjede do nje, jedva se provukavši pored pijanog koji je i dalje spominjao naplatu.

OFK KASINDO — pisalo je ćirilicom na kartonu, u donjem desnom uglu šoferšajbne.

“Lazo, ja bi’ im naplatio!”

“Do Srpskog Saraj’va besplatno — đe to ima?!” nastaviše zadirkivanje iz stražnjeg dijela autobusa. Odatle poče piskutanje nekog južnovetrog hita.

“Ja sam to već kaz’o”, pobuni se pijani i ponudi im čuturicu.

213 “Ne’š? Onda pet marki zatebe i zacuru!”

“Tako je, Lazare, junačino”, ucerekaše se, s leđa.

“I da znaš, momak”, zatetura ga krivina, “mi vam dole, na stan’ci, ne meremo stat’. Ovo je sportski autobus, bolan ti! Ovo s’ ti fudbaleri!”

“Lazo, daj tu rak’ju!”

“Dajder je na sećiju!”

Sa jednog od prednjih sjedišta ustade visoki čovjek.

“Ni-džo, Ni-džo!”

Čovjek prođe pored Laze koji htjede da ga potapše po ramenu, ali promaši, jer vozač razazna novu krivinu.

Dernjava skrenu u žamor. Usne njegove žene obasja znatiželja.

“Sarajevo”, reče mu i počese da prebiraju rojeve svjetlaca u dolini.

“Je li odavde možeš da mi pokažeš gde ti je bila kuća?”

Pogled mu zakloni Nidža.

“Ne kontam”, obrati im se odozgo. “Da su bar dobili tekmu, pa ‘ajd. A ‘vako, izgub’li, a derneče!”

Čovjek sjede, a svjetlaca nigdje.

“Je li ovde da izađemo?” htio je da rasvijetli neko.

Autobus je stajao.

OSTAV ZA MOJU BIVŠU DRAGU

Kad se opusti, ljudi zemlju zovu blato.

Dan ima sumrak, noć zoru, a u okrajke novih gradova utisnuta su nova groblja. Postoji radno vrijeme grobalja; ljetno i zimsko.

Zemlja je bila opuštena, ali na oprezu, spremna da otvrdne čim naiđe jedan te isti vjetar na čijim oblinama surfuju vrane. Umjesto pjene, šušte i cackle se celofani ostavljenog cvijeća. Smrt u buketu, sušenje ili truljenje, zavisno od radnog vremena, sve to nije briga vještačkih vijenaca na kojima želje i pozdravi ćute, nedočítani.

“Dragom...”, “Mili...”, “Najdražem...”, “Strini...”

Mora do postoje dva jata vrana, jer neko mora da ode po vjetar.

Ovi što stoje pred kapelom obrazima dodiruju dignute kragne. Ruke muvaju po džepovima, da bi u jednom trenutku opsovali.

“... duva...”

Razgovor tek tada odistinski kreće.

Neke žene nikako da se skupe, već u kapelu ulaze bespovratno otromboljene. Ni napor plakanja ih ne skvrčava. Bol koji osjećaju ne može van njih. Krklja im pod mesnatim usnama kojima jedna od njih dotiče oštro čelo mrtvaca.

Sanduk je hladan. Tijelo koje u njemu leži i krst i ljudi nad uzglavljem beživotnog i svijeeće čiji plamićci ko platno suncobrana na plaži titraju u saksiji sa pijeskom — sve to dodiruje, a onda pipa hladnoća.

Svod kapele je previsok.

Nekako skrajnut, zjapi prolaz u hodnik kroz koji će malo kasnije proći i pop.

Sada bez zastajkivanja i bahato, kapelu pune jecajima. Nikada se ne zna ko to radi.

Svi su živi sem mrtvaca.

On ćuti, a kao da se trudi da žmuri.

Nema više gledanja. Samo trud da se bude mrtav.

Ipak, teško je povjerovati da kada odozgo stave poklopac baš nikada niko nije otvorio oči.

U kapeli se to sa zatvaranjem sanduka još ne dešava, jer pop se, iza, tek iskašljava.

Neki još ostaju napolju, još zbijeniji. Među njima je sjedokosi, u skoro šarenoj perjanjoj jakni. Rukuje se sa pridošlima.

“Moje saučešće”, kažu.

Brat umrlog klimne glavom i vrati ruke u džepove jakne, a kada ga kroz dva dana komšija pozdravi i pita kako je, on će reći da nije loše.

Formiranje pogrebne povorke nikada nije zakazalo.

Ovoga puta, odmah skreću lijevo i prolaze između prostorija u kojima piju i mežete grobari i ulaza u hladnjaču pred kojom stoji crni limeni kamionet. Na krovu vozila je ventilacioni klobuk.

Zvuk grumenja zemlje kojom golim rukama zatrpavaju sanduk zvuk je praznine. Trbušastu humku uvijek prekriju cvijećem i vijencima.

Grob je na takvom mjestu da možeš birati ka kom ćeš izlazu krenuti. I jedne i druge pretiče onaj u jakni i prvo mahanjem, a onda i vikom, doziva žensko ime.

Na izlazu bližem grobu on i crnokosa djevojka rasklapaju stočić i iz cekera vade dvije flaše i tacnu na kojoj u naglavačkim suknjicama od papira učestvuju kuglice žita.

Koljivo, tako neki kažu za žito.

215 “Daj nož. Ima li neko nožić?” pita brat, pokazujući loš zatvarač flaše u kojoj je rakija.

I oni koji su krenuli ka drugom izlazu — bližem cvjećarama i autobuskoj stanici na kojoj stoje i čekaju se i neki đaci iz obližnjih kuća — već su se vratili i stali u red, ali kod stola i dalje rade.

“Da probam ključem”, nudi jedan. Zatvarač najzad popušta.

Nastaje gužva, jer na parking sa glavnog puta skreće autobus.

Neki će punih usta i sa plastičnom čašicom u ruci ući u vozilo.

Autobus ne polazi ni nakon desetak minuta.

“Folcika nas je sve zagradila”, kaže vozač i izlazi iz autobusa.

Na izlazu sa parkinga stoji prazan “volkswagen”. Neki se naginju da provjere gdje je auspuh.

“Otpao”, kaže neko, da bi ga drugi odmah opsovao, tvrdeći suprotno.

To traje.

Da li je moguće da se više ništa neće desiti?

POTOP

Nad lavaboom koji je uporno masni zid vukao ka krevetu u kom tone očevo tijelo, u mrenom prljavosti presvučenom ogledalu on i majka tražili su prošlost.

Iz pokunjene slavine kapnu suzica.

Kratkokosa buca blenula je u listu, vješto sklonivši pogled sa lica koje je htjelo da i bradu izvuče ispod navlake za nekako isto smršalo ćebe.

— A supice domaće, smije li?

— To morate doktora da pitate.

— Idi, vidi ima li ga!

Po ko zna koji put najtiše je prišao vratima iza kojih je, prekjuče, zatekao čovjeka u bijelom mantilu i silu mumlavih životinjski što vilene po ekranu kompjutera, dok se u dnu slike broj hitro peo ka 10.000.

— Biće Mirkec dobar, samo još koju nedelju i...

— Ko?

— Vaš otac...

— Ne zove se on Mirko.

Frknu još na izlazu sa odjeljenja kad mimo njih, klompama dirkajući svaku drugu, ponekad i svaku treću stepenicu, odozdo prođipa doktor sa kojim je i juče pokušao da razgovara.

Uzdahnula je i prije nego što su se iskamčili iz bolničkog kruga i prije nego što su, nijemo sumnjajući u čvrstinu masnjikave zemlje, odabrali kržljava leđa betonske staze koja je od glavne bolničke zgrade stizala do Dječijeg, Infektivnog i Plućnog.

Za to malecno vrijeme otkako su ih kroz tmurno staklo SUR-a preko puta suvo-njave ulice gledali bifedžija i bifeaši — potežući roskastu maramicu i sklanjajući je s blijedog lica — ona je odlučno postajala starica. Gotovo se provlačeći kroz zjap izvitoperene sporedne bolničke kapije, mladić zvirnu u mrak sklonjen u dalje uglove pišačkom namočene stračare. Majka je bila toliko starija i šira i da nije bio tako mlad i tanušan, ni jedva ne bi prošli kroz okvir koji su u svijetu dvije dimenzije sazidali nedavno podignuta pekara spremna bdjenje i ruševna prizemljuša blijedih cigli čiji prah, uz srču i smeće, vreba unaokolo.

Niz ravnu ulicu stušti se još jedan bijeli kombi, urlajući zbog bola koji mu je nosenilo rotirajuće svjetlo, zariveno u krov. Na raskršću, bolesno vozilo skrenu ulijevo, pored dućana pred kojim su molile lade karavanke, a krzo staklo izloga bestidno buljili sedmooki vijenci.

Nit njihovih pogleda omlitavi u baricu mutnog sunčevog lika, na krovu krtitje.

— Neće da valja.

— Ode, pa to ti je!

Ćutao je, ali cimanje precimanih vrata stojadina i sve jače ljuljanje blatnjavih porđalih kola odškripnu u cvilež.

Mrazom ištipana zemlja kao da uzdahnu pod tupim sjenkama njihovih stopala.